

**PROSTORNI PLAN UREĐENJA
OPĆINE SALI
IZMJENE I DOPUNE 2021.**

OBRAZLOŽENJE PLANA

i prikaz izmjene i dopune
(Plan objavljen u "Službenom glasniku Općine Sali" br.03/21)

Nositelj izrade:
Izrađivač :

Općina Sali

ulica Kralja Tvrtka 3
23 000 ZADAR tel. 023 492 080

Direktor :

Željko Predovan dipl.ing.arh.

Odgovorni voditelj :

Željko Predovan dipl.ing.arh.

Stručni tim :

Stephen Tony Brčić dipl.ing.upp.
Ivan Sutlović dipl.ing.el.
Jure Grbić, dipl.ing.građ.
Luka Predovan bacc. ing. aedif.
Zlatko Adorić, građ.teh

Županija:	ZADARSKA		
Općina:	SALI		
Naziv prostornog plana:	PROSTORNI PLAN UREĐENJA OPĆINE SALI - izmjene i dopune		
OBRAZLOŽENJE I PRIKAZ IZMJENA			
Odluka o izradi Plana:	Odluka predstavničkog tijela o donošenju plana		
"Službeni glasnik Općine Sali" br. 4/18	"Službeni glasnik Općine Sali" br.03/21		
Javna rasprava (datum objave): "Zadarski list" 02. 03. 2020. "Zadarski list" 17. 06. 2020.	Javni uvid održan: od: 10. 03. 2020. do: 10. 04. 2020. od: 22. 06. 2020. do: 30. 06. 2020.		
Pečat tijela odgovornog za provođenje javne rasprave:	Odgovorna osoba za provođenje javne rasprave: Vladimir Radulić dipl. iur.		
Suglasnost za Plan prema Članku 108. Zakona o prostornom uređenju ("Narodne Novine" br.153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19)			
Broj suglasnosti: KLASA: 350-02/20-11/33 URBROJ: 531-06-1-2-21-5 Zagreb, 12. travnja 2021.			
Pravna osoba/tijelo koje je izradilo plan:	 BLOCK-PROJEKT d.o.o. za arhitekturu i prostorno planiranje KRALJA TVRTKA 3, 23000 ZADAR tel: 023/492-080, fax: 023/492-088, e-mail: block-projekt@optinet.hr		
Pečat pravne osobe/tijela koje je izradio plan:	Odgovorna osoba: Željko Predovan, dipl. ing. arh.		
Odgovorni voditelj	Željko Predovan, dipl. ing. arh.		
Stručni tim u izradi plana:	1. Željko Predovan, dipl. ing. arh. 2. Stephen Tony Brčić, dipl. ing. upp. 3. Ivan Sutlović, dipl. ing. el. 4. Jure Grbić, dipl. ing. građ. 5. Luka Predovan, bacc. ing. aedif. 6. Zlatko Adorić, građ. teh.		
Pečat predstavničkog tijela:	Predsjednik predstavničkog tijela: Marijan Crvarić dipl. iur.		
Istovjetnost ovog prostornog plana s izvornikom ovjerava:	Pečat nadležnog tijela:		

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO ZAŠTITE OKOLIŠA,
PROSTORNOG UREĐENJA I
GRADITELJSTVA

10000 Zagreb, Ulica Republike Austrije 20
Tel: 01/37 82-444 Fax: 01/37 72-822

Uprava za prostorno uređenje

Klasa: UP/I-350-02/08-07/3
Ur.br.: 531-06-08-3
Zagreb, 22. veljače 2008.

Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, povodom zahtjeva "BLOCK-PROJEKT" d.o.o. iz ZADRA, 7. Domobranske pukovnije br. 1, zastupan po direktoru: Željko Predovan, dipl.ing.arh., za izdavanje suglasnosti za obavljanje stručnih poslova prostornog uređenja, na temelju odredbe članka 8.a stavka 1. Zakona o prostornom uređenju ("Narodne novine", br. 30/94, 68/98, 61/00, 32/02 i 100/04), a u svezi s odredbom članka 353. stavka 1. Zakona o prostornom uređenju i gradnji ("Narodne novine", br. 76/07), donosi

RJEŠENJE

I. " BLOCK-PROJEKT " d.o.o. - u iz ZADRA, 7. Domobranske pukovnije br. 1, daje se suglasnost za obavljanje svih stručnih poslova prostornog uređenja: izrade svih prostornih planova.

II. Pravna osoba iz točke I. izreke ovoga rješenja dužna je Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva dostaviti obavijest i dokumentaciju o naknadnoj promjeni uvjeta značajnih za davanje ove suglasnosti najkasnije u roku od 30 dana od dana nastanka promjene.

III. Suglasnost iz točke I. izreke ovoga rješenja oduzet će se ako pravna osoba prestane ispunjavati uvjete propisane za davanje suglasnosti ili ako stručne poslove prostornog uređenja obavlja protivno propisima koji uređuju prostorno uređenje.

Obrazloženje

"BLOCK-PROJEKT" d.o.o. iz ZADRA, 7. Domobranske pukovnije br. 1, podnio je ovom Ministarstvu zahtjev za davanje suglasnosti za obavljanje svih stručnih poslova prostornog uređenja: izrade svih prostornih planova.

Uz zahtjev je priložio sve dokaze propisane člankom 3. Pravilnika o davanju i oduzimanju suglasnosti za obavljanje stručnih poslova prostornog uređenja („Narodne novine“ br. 21/06 i br. 53/06) i to za slijedeće zaposlenike:

- Željko Predovan, dipl.ing.arh., ovlaštteni arhitekt, br. ovl. 784,
- Sanja Bošković, dipl.ing.arh., ovlaštteni arhitekt, br. ovl. 3266,
- Stephen Tony Brčić, dipl. ing. urbanog i prostornog planiranja
- Denis Batur, dipl.ing.građ., ovlaštteni inženjer građevinarstva, br. ovl. 3826,
- Ivan Sutlović, dipl.ing.el., ovlaštteni inženjer elektrotehnike, br. ovl. 2126.

Uvidom u navedenu dokumentaciju utvrđeno je da podnositelj zahtjeva ispunjava sve uvjete za izdavanje zatražene suglasnosti, propisane odredbama članka 2. stavka 1. navedenog Pravilnika.

Slijedom izloženog, a na temelju odredbe članka 202. stavak 1. Zakona o općem upravnom postupku u Republici Hrvatskoj („Narodne novine“ br. 53/91 i 103/96 – Presuda Ustavnog suda), riješeno je kao u točki I. izreke ovog rješenja.

U točki II. izreke ovoga rješenja odlučeno je u skladu s člankom 7. stavkom 3. Pravilnika o davanju i oduzimanju suglasnosti za obavljanje stručnih poslova prostornog uređenja.

Upozorenje iz točke III. izreke ovog rješenja u skladu je s člankom 39. Zakona o prostornom uređenju i gradnji.

Upravna pristojba u državnim biljezima u iznosu od 70 kn po TAR. br. 1. i 2. Tarife upravnih pristojbi Zakona o upravnim pristojbama („Narodne novine“ br. 8/96 i 110/04) naljepljena je na zahtjevu i poništena je.

UPUTA O PRAVNOM LIJEKU:

Ovo rješenje je konačno u upravnom postupku, te se protiv njega ne može izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom Republike Hrvatske.

Upravni spor pokreće se tužbom koja se podnosi u roku od 30 dana od dana dostave ovog rješenja i predaje se neposredno ili preporučeno poštom Upravnom sudu Republike Hrvatske.

Dostaviti:

1. "BLOCK-PROJEKT" d.o.o., ZADAR, 7. Domobranske pukovnije br. 1
2. Evidencija suglasnosti, ovdje
3. Spis, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA

HRVATSKA KOMORA ARHITEKATA

Klasa: UP/I-034-02/16-02/79

Urbroj: 505-04-16-02

Zagreb, 19. travnja 2016.

Hrvatska komora arhitekata odlučujući o zahtjevu, ŽELJKA PREDOVANA, dipl.ing.arh., iz ZADRA, IVANA MEŠTROVIĆA 12A, OIB 53283151547 u predmetu upisa u Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista na temelju članka 26. Zakona o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju (Narodne novine broj 78/15), i članka 37. Statuta Hrvatske komore arhitekata (Narodne novine broj 140/15), po zahtjevu stranke donosi

RJEŠENJE

1. U **Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista** upisuje se **ŽELJKO PREDOVAN**, dipl.ing.arh., iz ZADRA, IVANA MEŠTROVIĆA 12A, pod rednim brojem **94**, s danom upisa **19.04.2016.** godine.
2. Upisom u **Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista**, **ŽELJKO PREDOVAN**, dipl.ing.arh., stječe pravo na uporabu strukovnog naziva "**ovlašteni arhitekt urbanist**" i pravo na obavljanje stručnih poslova temeljem članka 47. Zakona o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje i članka 48. Statuta Hrvatske komore arhitekata, te pravo na pečat i iskaznicu ovlaštenog arhitekta urbanista.
3. Upisom u Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista, ŽELJKU PREDOVANU, dipl.ing.arh. Komora izdaje pečat i iskaznicu ovlaštenog arhitekta urbanista.
4. Upisnina u iznosu od 1.000,00 kn uplaćena je na račun Hrvatske komore arhitekata.
5. Žalba protiv ovog rješenja ne odgađa njegovo izvršenje.

Obrazloženje

ŽELJKO PREDOVAN, dipl.ing.arh., iz ZADRA, IVANA MEŠTROVIĆA 12A podnio je ovom javnopravnom tijelu zahtjev za upis u Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista Hrvatske komore arhitekata dana 11.03.2016. godine.

Hrvatska komora arhitekata provela je postupak razmatranja dostavljenog potpunog zahtjeva imenovanog sukladno članku 64. st. 2. Zakona o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju i čl. 4. Pravilnika o upisima u imenike, upisnike i evidencije Hrvatske komore arhitekata te je utvrđeno da je ŽELJKO PREDOVAN:

- upisan u Imenik ovlaštenih arhitekata – stručni smjer ovlašteni arhitekt temeljem rješenja Klasa: UP/I-350-07/91-01/656, Urbroj: 314-01-99-1, od 31.07.1999. godine.
- da je položio stručni ispit dana 26.04.1995. godine
- da je završio odgovarajući studij i stekao akademski naziv diplomirani inženjer arhitekture,
- da je stekao odgovarajuće stručno iskustvo,
- da ima prebivalište na teritoriju Republike Hrvatske,
- da protiv njega nije pokrenuta istraga, odnosno da se ne vodi kazneni postupak zbog kaznenog djela koje se vodi po službenoj dužnosti,
- da je uplatio upisninu sukladno Odluci o visini upisnine i članarine Hrvatske komore arhitekata.

ŽELJKO PREDOVAN, dipl.ing.arh. je prema odredbama Zakona o Hrvatskoj komori arhitekata i inženjera u graditeljstvu bio upisan u Imenik ovlaštenih arhitekata – stručni smjer ovlašteni arhitekt i po toj osnovi obavljao poslove ovlaštenog arhitekta.

Prema odredbi čl. 64. st. 2. Zakona o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju imenovani je temeljem stečenih prava upisan u Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista.

Temeljem ovako utvrđenog činjeničnog stanja ispunjeni su uvjeti propisani u čl. 27. Zakona o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju i članku 6. Pravilnika o upisima u imenike, upisnike i evidencije Hrvatske komore arhitekata.

ŽELJKO PREDOVAN, dipl.ing.arh. upisom u Imenik ovlaštenih arhitekata urbanista Hrvatske komore arhitekata od dana 19.04.2016. godine stječe pravo na uporabu strukovnog naziva ovlašteni arhitekt urbanist, pravo na pečat i iskaznicu, te sva prava i obveze sukladno Zakonu o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju, Zakonu o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje i Statutu Hrvatske komore arhitekata.

Slijedom ovako utvrđenog činjeničnog stanja zahtjevu je valjalo udovoljiti, te primjenom odredbi Zakona o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju, Zakona o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i Statuta Hrvatske komore arhitekata i gradnje riješiti kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku: Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Ministarstvu graditeljstva i prostornoga uređenja, u roku od 15 dana od dostave ovog rješenja.

Upravna pristojba po tarifnom broju 1. i 2. Tarife upravnih pristojbi Zakona o upravnim pristojbama (NN br. 8/96, 77/96, 131/97, 68/98, 66/99, 145/99, 30/00, 116/00, 163/03, 17/04, 110/04, 141/04, 150/05, 153/05, 129/06, 117/07, 25/08,

60/08, 20/10, 69/10, 126/11, 112/12, 19/13, 80/13, 40/14, 69/14, 87/14 i 94/14)
naplaćena je i poništena na podnesku.

Predsjednica Hrvatske komore arhitekata
Željka Jurković, dipl.ing.arh

Jurkovic

Dostaviti:

1. ŽELJKO PREDOVAN, ZADAR, IVANA MEŠTROVIĆA 12A
2. U Zbirku isprava Komore

IZVADAK IZ SUDSKOG REGISTRA

SUBJEKT UPISA

MBS:

060142248

OIB:

36135686629

TVRTKA:

2 BLOCK-PROJEKT društvo s ograničenom odgovornošću za
građevinarstvo i inženjering

2 BLOCK-PROJEKT d.o.o.

SJEDIŠTE/ADRESA:

4 Zadar, Grad Zadar
Kralja Tvrtka 3

PRAVNI OBLIK:

1 društvo s ograničenom odgovornošću

PREDMET POSLOVANJA:

1	63.2	- Ostale prateće djelatnosti u prometu
1	70.3	- Poslovanje nekretn., uz naplatu ili po ugovoru
1	*	- Ugostiteljska djelatnost
1	*	- Turistička djelatnost
1	*	- Izrada nacrtu strojeva i industrijskih postrojenja
1	*	- Inženjering, projektni menadžment i tehničke djelatnosti
1	*	- Izrada projekta za kondicioniranje zraka, hlađenje, projekata sanitarne kontrole i kontrole zagađivanja i projekta akustičnosti
2	*	- projektiranje objekata, građenje i nadzor nad gradnjom
2	*	- projektiranje i izvedba projekata strojeva, elektroinstalacija, instalacija za vodu i odvodnju, plin i sustava za grijanje
2	*	- poslovno savjetovanje
2	*	- kupnja i prodaja robe
2	*	- trgovačko posredovanje na domaćem i inozemnom tržištu
3	*	- Djelatnost svih stručnih poslova prostornog uređenja: izrade svih prostornih planova

OSNIVAČI/ČLANOVI DRUŠTVA:

1	Željko Predovan, OIB: 53283151547
Zadar, Ljudevita Posavskog 8/b
1	- jedini osnivač d. o. o.

OSOBE OVLAŠTENE ZA ZASTUPANJE:

SUBJEKT UPISA

OSOBE OVLAŠTENE ZA ZASTUPANJE:

- 1 Željko Predovan, OIB: 53283151547
Zadar, Ljudevita Posavskog 8 b
- 1 - član uprave
- 1 - zastupa Društvo pojedinačno i samostalno

TEMELJNI KAPITAL:

- 2 20.000,00 kuna

PRAVNI ODNOSI:

Temeljni akt:

- 1 Izjava o usklađenju sa Zakonom o trgovačkim društvima od 21. prosinca 1995. godine.
- 2 Odlukom člana društva od 10.09.2007. godine izmijenjeni članci 1., 2., 3., 4., 6. i 8. Izjave o tvrtki, sjedištu društva, temeljnom kapitalu i upravi.
- 3 Odlukom člana društva od 27.05.2008. godine izmijenjen članak 4. Izjave o djelatnosti društva.
- 4 Odlukom člana društva od 09.07.2012. godine izmijenjen članak 3. Izjave o sjedištu društva.

Promjene temeljnog kapitala:

- 2 Temeljni kapital povećan sa iznosa od 18.700,00 kuna za iznos od 1.300,00 kuna na iznos od 20.000,00 kuna.

OSTALI PODACI:

- 1 RUL I 19745

FINANCIJSKA IZVJEŠĆA:

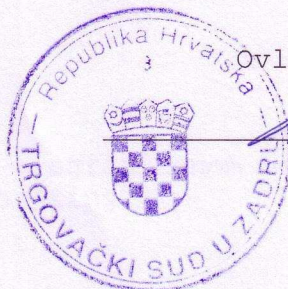
	Datum predaje	Godina	Obračunsko razdoblje
eu	18.04.2012	2011	01.01.2011 - 31.12.2011

Upise u glavnu knjigu proveli su:

RBU Tt	Datum	Naziv suda
0001 Tt-96/3837-5	14.09.1998	Trgovački sud u Splitu
0002 Tt-07/706-2	20.09.2007	Trgovački sud u Zadru
0003 Tt-08/492-3	20.11.2008	Trgovački sud u Zadru
0004 Tt-12/1584-2	19.07.2012	Trgovački sud u Zadru
eu /	02.06.2009	elektronički upis
eu /	19.05.2010	elektronički upis
eu /	12.05.2011	elektronički upis
eu /	18.04.2012	elektronički upis

SUBJEKT UPISA

U Zadru, 04. listopada 2012.

Ovlaštena osoba

OBRAZLOŽENJE IZMJENE I DOPUNE PLANA

Prostorni plana uređenja Općine Sali ("Službeni glasnik Zadarske županije" br.23/08, "Službeni glasnik Zadarske županije" br.10/12 i 05/16) mijenja se kako slijedi:

- (a) dopunu uvjeta za građenje u građevinskom području naselja i u izdvojenim građevinskim područjima izvan naselja radi jednostavnije i kvalitetnije provedbe Plana,
- (b) dopunu uvjeta za smještaj osnovnih, pomoćnih i infrastrukturnih građevina na građevnoj čestici,
- (c) dopuna uvjeta za građenje i uređenje zemljišta izvan građevinskih područja naselja i izdvojena građevinska područja izvan naselja,
- (d) dopuna uvjeta za planiranje gospodarskih građevina u naselju,
- (e) dopunu uvjeta za smještaj prometa u mirovanju,
- (f) usklađenje planiranih sadržaja u obalnom pojasu mora sa Županijskim Planom Zadarske županije,
- (g) dopuna uvjeta za planiranje infrastrukturnih sadržaja unutar i izvan građevinskih područja,
- (h) mogućnost preraspodijele manjih dijelova građevinskih područja (ispravak granica građevinskih područja)
- (i) preispitivanje planirane namjene izvan građevinskih područja (dio površina u karti 1. korištenje i namjena površina nisu definirane),
- (j) usklađenje postojećeg Plana s člankom 201. *Zakona o prostornom uređenju*. Članak 201. Zakona nalaže obvezu određivanja neuređenih dijelova građevinskih područja za koje je obvezna izrada urbanističkog plana uređenja i izgrađene dijelove tih područja planirane za urbanu preobrazbu,
- (k) usklađenje Plana s izmjenama i dopunama Prostornog plana Zadarske županije objavljen u "Službenom glasniku Zadarske županije (br. 2/01 i izmjene i dopune istog, br. 6/04, 2/05, 17/06, 25/09, 15/14).

Ostale izmjene odnose se na usklađivanje Plana sa zakonskim i drugim propisima.

Izrada Plana povjerena je poduzeću "BLOCK-PROJEKT" d.o.o., Zadar.

Plan je dovršen za javnu raspravu tijekom veljače 2020. godine. Javni uvid omogućen je od 10. ožujka 2020. godine do 10. travnja 2020. godine. Zbog nastalog stanja koju je prouzročila pandemija, javno izlaganje nije održano („lockdown“). Sukladno uputama Ministarstva organizirana je ponovna javna rasprava u trajanju od 8 dana u periodu od 22. lipnja 2020. do 30. lipnja 2020. godine. Po primitku primjedbi s javnog uvida iste su obrađene. U postupku javne rasprave obaviještena su tijela s javnim ovlastima i zatraženo je njihovo mišljenje i prethodne suglasnosti. Plan je ispravljen u skladu s pristiglim primjedbama i zahtjevima, te je spremljen nacrt konačnog prijedloga Plana.

Utvrđen je konačni prijedlog plana. Isti je upućen Županijskom zavodu za prostorno uređenje Zadarske županije od kojeg je pribavljeno prethodno mišljenje o usklađenosti Plana sa prostornim planom Zadarske županije. Nakon pribavljenog mišljenja Županijskog zavoda, konačni prijedlog Plana upućen je Ministarstvu prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine od kojeg je pribavljena suglasnost po članku 108 Zakona o prostornom uređenju.

Željko Predovan dipl.ing.arh.
Odgovorni voditelj

I. OBRAZLOŽENJE

1. POLAZIŠTA

1. 1. Položaj, značaj i posebnosti područja Općine Sali u odnosu na prostor i sustave Županije i Države

1. 1. 1. Osnovni podaci o stanju u prostoru

U urbanom sustavu Zadarske županije Općna Sali razmatra se u okvirima područja zadarsko-biogradske skupine otoka u širem smislu ili skupine pučinskih i manjih otoka u užem smislu.

U prostornom i razvojnom pogledu čitav otočki prostor Županije je vrlo osjetljive naravi s naglašenom demografskom i gospodarskom degradiranošću kroz vrlo dugi vremenski period.

U ovoj analizi kategorizacije otočnih skupina u sklopu Zadarske županije, treba prepoznati tri kategorije otoka i to :

Otoke Pag i Vir koji su mostovima povezani s kopnom, pa na neki način predstavljaju njegov integralni dio.

Otoke Ugljan i Pašman čiji je položaj povoljniji zbog blizine kopna, pa se razvijaju kao prigradska naselja Zadra i Biograda.

Pučinske otoke gdje spada i Dugi otok sa Zverincem, s 11 naseljenih mjesta.

Demografska slika priobalnih otoka (Ugljan i Pašman) je nešto povoljnija od one na pučinskim otocima, pa se može ustvrditi da je demografska slika na pučinskim otocima sve nepovoljnija što se očituje u stalnom procesu odseljavanja fertilnoga stanovništva sa tih otoka. Struktura stanovništva koje je stalno nastanjeno na pučinskim otocima sve je starija, pa ukoliko se trend iseljavanja ne zaustavi prijeti njihovo potpuno odumiranje.

Tablica 21: Osnovni statistički pokazatelji za općinski prostor

Općina	Površina		Stanovnici		Stanovi		Domaćinstva		Gustoća naseljen.
		%/žup.	1981.	1991.	1981.	1991.	1981.	1991.	st/ km ²
Sali	127, 46	3, 4	2346	2932	1278	785	945		24
OPP			2001	2011	2001	2011	2001	2011	
Sali			1820	1698	1505	1856	672	731	24

Županija je prema podacima dobivenim popisom stanovništva iz 2011. godine imala 170.017 stanovnika koji su vrlo neravnomjerno raspoređeni. Najgušća naseljenost je na priobalnom kopnenom dijelu i priobalnim otocima (Ugljan, Pašman, Vir i donekle Pag), dok su zaleđe i posebno pučinski otoci loše naseljeni.

Udio Općine Sali u ukupnom stanovništvu Županije iznosi svega 1, 35%.

Koncepcija razvoja ne mora nužno težiti za visokim stopama rasta broja stanovnika, već za ravnomjernijom razdiobom u prostoru, te dovođenju u funkcionalni odnos broja stanovnika, te prirodnih i proizvedenih resursa svakog dijela županije. Porast broja stanovnika na obalnom dijelu neće se moći radikalno zaustaviti, jer se radi o snažnim i stihijnim činiteljima koji ljude privlače na obalu, međutim trebalo bi voditi politiku ohrabrenja onih koji namjeravaju ostati ili se naseliti u slabije naseljenim područjima. Demografsko stanje na pučinskim otocima, pa time i na Dugom otoku je u stalnom trendu smanjivanja. Zaustavljanje opadanja stanovništva na otocima, odnosno stvaranje uvjeta održiva razvoja, biti će važna zadaća u budućnosti.

Generalno gledajući Zadarska će županija i u budućnosti održati stabilnu stopu rasta stanovništva, što bi uz bolju i ravnomjerniju prostornu razdiobu trebalo biti i jedan od najznačajnijih činitelja razvitka. Istovremeno treba svim poticajnim mjerama nastojati zadržati proces depopulacije otoka. Položaj Dugog otoka u interesnim sferama Države i Županije u svakom slučaju mora biti velik, jer se nalazi u jedinstvenom sustavu otoka čije značenje je od posebne državne skrbi čime je jasno naznačena orijentacija Države na valorizaciju i korištenje gospodarskih vrijednosti otoka. Te su vrijednosti sadržane u više područja, ali turizam posebnih oblika mora biti u prvom planu.

1. 1. 2. Prostorno-razvojne i resursne značajke

Zadarska županija s površinom od 3, 7 tisuća km² ili 6, 5 posto površine države, jedna je ne samo od većih prostorno administrativnih cjelina, već i jedna od najraznolikijih županija u Hrvatskoj. Po svom geoprometnom položaju ova županija preko visokog gorskog vijenca Velebita povezuje Primorsku Hrvatsku sa Središnjom Hrvatskom i predstavlja optimalan prirodni i strateški koridor za izlazak kontinentalne Hrvatske na Sredozemlje. Ovom prostoru treba pridodati i oko 3, 7 tisuća km² morske površine Jadrana, što u svakoj strategiji razvoja predstavlja prvorazredni činitelj.

Sama županija ne predstavlja homogenu prirodno-geografsku regiju, već je čini niz posebnih prostornih cjelina, međusobno povezanih svojim geografskim položajem. Prirodni i proizvedeni faktori razvitka na tom su području vrlo raznoliki, što uvjetuje i vrlo raznoliki stupanj gospodarskog i demografskog razvitka.

Prirodni i proizvedeni resursi na kojima se je razvijalo gospodarstvo, te na kojima će se zasnivati i budući razvitak su:

- more kao atraktivan prometni potencijal, izvor hrane i turistički resurs zajedno sa otocima i njihovim jedinstvenim vrijednostima, biti značajan čimbenik,
- relativno obilje poljoprivrednog zemljišta,
- prirodne ljepote i atraktivni pejzaži pogodni za razvoj svih oblika turizma,
- postojeća prometna i druga infrastruktura,
- postojeći proizvodni, prometni, uslužni i drugi resursi s osvojenim tehnologijama, tržištima i znanjima.
- stanovništvo s visokim razinama znanja, te tehnološkim i organizacijskim sposobnostima.

Svi ovi resursi nisu jednako raspoređeni u prostoru Županije. Najveća koncentracija proizvedenih fondova, stanovništva, pa i prirodnih izvora nastala je na zadarskom obalnom području, odnosno u gradu Zadru koji se razvio u vrlo značajno prometno, industrijsko, turističko, trgovačko, kulturno i administrativno središte u Hrvatskoj. Zapravo u cijelom području države u trokutu između Zagreba, Rijeke i Splita nije se dogodio niti jedan veći urbani i radni centar koji bi mogao vršiti centralno-mjesne i razvojne funkcije za područje Sjeverne Dalmacije i Like.

Procesi litoralizacije, koji u osnovi potiču koncentraciju stanovništva i njegovih aktivnosti na morskim obalama snažno su se očitovali upravo na širem području grada Zadra u posljednjih 40 ili 50 godina.

Udio Općine Sali u ukupnim gospodarskim kretanjima Županije nije velik, ali svojim potencijalima u turizmu, ribarskoj industriji i proizvodnji građevinskog ukrasnog kamena može u budućnosti više značiti. Posebno važan element podizanja gospodarskog potencijala Dugog otoka će biti interaktivno podizanje svih oblika komunikacije sa Zadrom, ali i otoka međusobno.

Infrastrukturni sustavi

Komparativne prednosti koje proizlaze iz povoljnog geoprometnog položaja Zadarske županije u jadranskom prostoru, a u svezi povezivanja cjelokupnog teritorija Republike Hrvatske međusobno i sa susjednim državama, mogu se u potpunosti ostvariti tek izgradnjom odgovarajuće prometne infrastrukture za potrebe međuregionalnog i regionalnog povezivanja. Poseban značaj pridaje se i povezivanju otočkih mjesta s županijskim centrom.

Koncepcija prometnog rješenja mora definirati sve prometne funkcije koje će omogućiti potpuno prometno otvaranje Županije uz kvalitetno i učinkovito korištenje svih oblika prometnih usluga.

Cestovni promet

U cilju što uspješnijeg povezivanja s unutrašnjim prostorom Republike Hrvatske, brzog uključivanja u europske prometne tokove i pokretanja gospodarstva na područjima potencijalno najjačih kapaciteta, u usvojenoj Strategiji prostornog razvoja Republike Hrvatske definiran je državni prioritet izgradnje mreže autocesta.

Jadranska autocesta prolazi kroz područje Zadrške županije u dužini od cca 80 km. Kritična građevina je tunel Sveti Rok. U sklopu sustava državnih cesta na području Zadarske županije je i cesta na Dugom otoku.

Županijska i lokalna cestovna mreža mora biti izgrađena i opremljena tako da zadovolji prvenstveno sve potrebe javnog i individualnog prometa, jer se tu svakodnevno odvijaju najintenzivniji prometni tokovi.

Sve postojeće prometnice moraju se primjerenom rekonstrukcijom modernizirati, uz maksimalno očuvanje i zaštitu okoliša, te opremiti odgovarajućom prometnom signalizacijom kako bi se povećala njihova propusna moć.

Pomorski promet

Razvoj pomorskih luka i pomorskih veza Zadarske županije mora se zasnivati na potrebama Republike Hrvatske u svezi povezivanja s drugim državama, te na potrebama povezivanja same županije s otocima i ostalim prostorima države.

U cilju optimalnog iskorištenja svoje geoprometne prednosti i privlačenja što više prometnih tokova moraju se nabaviti nove vrste plovila za zadovoljenje prijevoza putnika i svih vrsta tereta, te stalno pratiti tehničke i tehnološke promjene u pomorskom prometu. Time će se osigurati mreža brzih, udobnijih i učestalijih veza na linijama s jadranskim i mediteranskim lukama, te ostvariti potrebne veze s otocima.

Prema Strategiji prostornog uređenja Republike Hrvatske i postojećoj podjeli pomorskih luka najvažniju ulogu na području županije ima luka Zadar, i to putnička i teretna.

Zadarska luka razvijat će se kao sekundarna luka po važnosti za državu i imati će ulogu međudržavne i državne luke na pravcu Europa-Zagreb-Jadran.

Na novoj lokaciji trajektne luke u Gaženici odvijat će se trajektni promet sa svim otocima zadarskog arhipelaga, promet svih brodova na dužobalnim linijama, na međunarodnim linijama i na kružnim linijama po Mediteranu i Jadranu kojima se osim putnika prevoze i vozila.

Željeznički promet

Postojeće željezničke pruge na prostoru Zadarske županije (Lička pruga i pruga Knin-Zadar) omogućuju da Zadarska županija, preko svoje glavne teretne luke u Gaženici, ravnopravno sudjeluje u uvozno-izvoznom i tranzitnom pomorskom prometu koji gravitira na luke Južne Hrvatske.

Izgradnjom pruga velikih brzina znatno će se smanjiti vrijeme putovanja željeznicom, a položaj i značaj pomorske luke Zadar još više će doći do izražaja.

U tom kontekstu Općina Sali se vezuje na željeznički promet preko terminala u Gaženici.

Zračni promet

Značaj i učešće zračnog prometa u cjelokupnom prometnom sustavu neprekidno raste, jer povećava mobilnost stanovništva, značajno smanjuje vrijeme i troškove putovanja.

Razvoj zrakoplovne luke Zadar zasniva se na potrebi što boljeg povezivanja teritorija i stanovništva Zadarske županije, osobito turističkih područja, jer bez adekvatne zrakoplovne luke veći razvoj gospodarstva, posebno turizma, danas se ne može ostvariti.

U kategorizaciji zrakoplovnih luka Republike Hrvatske zračna luka Zadar razvijat će se kao sekundarna zrakoplovna luka.

Nužno je ostvariti dobro zračno povezivanje udaljenijih destinacija sa zračnom lukom u Zadru i to putem izgradnje mreže helidroma. Taj aspekt prometa je za otoke posebno važan iz niza razloga. Osim toga trebati će razviti i nekoliko manjih zračnih luka sportskog karaktera čiji je osnovni cilj promicanje viših oblika turističke ponude. U tom pogledu potencijalni lokaliteti u Zadarskoj županiji su Dugi otok, Ugljan i Pag.

Vodoopskrba

Obzirom na predviđeni porast broja stanovnika, povećanje životnog standarda, te sveukupni planirani razvoj gospodarstva i prometa na prostoru Zadarske županije potrošnja vode neprestano će rasti.

Kako su vode nezamjenjiv, ograničen i jedan od najugroženijih prirodnih resursa današnjice mora se, radi skladnog gospodarskog i društvenog razvoja, korištenju voda posvetiti posebna briga. Samo provodeći osmišljeno gospodarenje nad cjelokupnim vodnim dobrom neće se ugroziti sve vrijednosti suvremenog svijeta koje se uz vodu stvaraju.

Područje Zadarske županije jednim dijelom je siromašno vodom, naročito duž svoga priobalnog dijela gdje su koncentrirana najveća naselja, a time i najveći potrošači vode, dok je izavelebitsko područje rezerva kvalitetne pitke vode. Stoga se za planirani razvoj županije moraju maksimalno racionalno koristiti svi raspoloživi vodni resursi.

Usljed sve većih potreba na vodi moraju se trajno osigurati dostatne količine kvalitetne pitke vode za cjelokupno područje Zadarske županije. To se može ostvariti samo utvrđivanjem optimalne koncepcije dugoročnog razvoja vodoopskrbe županije koja se mora temeljiti na već izgrađenim sustavima dovoda vode iz lokalnih izvorišta, s rijeke Zrmanje i rijeke Krke i ličkih voda.

Mora se nastaviti s izgradnjom postojećih vodoopskrbnih sustava, te s izradom projektnih rješenja glede novih perspektivnih zahvata, kako bi se sve vode novih potencijalnih izvorišta mogle efikasno prihvatiti, transportirati i distribuirati u svim smjerovima i do svih potrošača. Samo na taj način u potpunosti će se zadovoljiti sve potrebe na vodi kao jednoj od najvažnijih ljudskih potreba i stvoriti nužni uvjeti za razvoj cjelokupnog područja Zadarske županije. Analizirajući raspoložive

vodne resurse, a u svezi potrebnih količina, zahtjevanu kvalitetu vode i sigurnost u opskrbi vodom, zadovoljenje potreba na vodi cjelokupnog prostora Zadarske županije može se postići :

1. Dogradnjom Regionalnog vodovoda Sjeverne Dalmacije u skladu s ranije predviđenim rješenjem, odnosno povećanjem kapaciteta sa sadašnjih 1175, 0 l/s na 3035, 0 l/s. To se može postići ostvarenjem ukupnog poboljšanja
2. Realizacijom u potpunosti druge etape projekta povezivanja vodoopskrbnih sustava Zadra i [ibenika.
3. Realizacijom planiranih višenamjenskih akumulacija na ličkom prostoru duž toka rijeke Ričice i na potocima: Opsenica, Krupčica i Radučica moguće je osigurati značajne količine kvalitetne i energetski povoljne vode. Stoga je već u projektu buduće Jadranske autoceste u profilu velebitskog tunela Sveti Rok predviđena izgradnja vodosprovodnika zadovoljavajućeg profila kako bi se vode iz ovih akumulacija uključile u vodoopskrbni sustav Sjeverne Dalmacije. Time će se dugoročno riješiti vodoopskrba cjelokupnog prostora Zadarske županije i omogućiti planirani gospodarski razvoj.
4. Ostvarenjem zahvata podzemnih voda podvelebitskog područja koje se za sada gube u moru, što treba dodatno adekvatno istražiti.
5. Korištenjem lokalnih izvorišta koja do sada nisu dovoljno ispitana i u cjelosti iskorištena, a zbog blizine u odnosu na potrošačka mjesta mogu se koristiti za vodoopskrbu uz relativno male troškove eksploatacije.
6. Povezivanje svih otoka Zadarske županije na regionalnu mrežu kao koncept definitivnoga rješenja vodoopskrbe.

Kako se voda još uvijek troši kao sirovina neograničenih količina koja minimalno utječe na ukupne troškove života i proizvodnju sveukupnih dobara racionalnija potrošnja i efikasnija uporaba vode može se postići njenom preraspodjelom u korist učinkovitijeg korisnika. To se prvenstveno odnosi na dosadašnje neracionalno korištenje vode iz javnih vodoopskrbnih sustava u poljoprivredne svrhe, za navodnjavanje. U budućnosti mora se za navodnjavanje i općenito u poljoprivredne svrhe isključivo koristiti voda niže kvalitete dobivena nakon određenog stupnja pročišćavanja iz otpadnih i djelomično zaslanjenih voda, ili iz umjetnih akumulacija uz primjene suvremenih sustava za navodnjavanje koji su vrlo racionalni.

Mora se kontinuirano provoditi snimanja realnog stanja postojećih građevina vodovodne mreže u cilju otkrivanja i saniranja gubitaka, definiranja načina uključenja novih zahvaćenih voda u postojeći sustav, te optimaliziranje rada cjelokupnog sustava.

Postojeće stanje vodoopskrbe je nezadovoljavajuće. Dio otoka ima neefikasan sustav korištenja vode Žmanskoga jezera, ali su resursi ograničeni na manje od 3 l/s i ne mogu pokriti potrebe mjesta Sali, Zaglav i Žman. Opskrbljenost vodom ostalih mjesta svodi se na tradicionalni oblik individualnih i seoskih cisterni. Takvo stanje je neodrživo i najozbiljniji je faktor sveukupne stagnacije života na otocima.

2014.godine tvrtka Hidroprojekt-ing napravila je „*Koncepcijsko rješenje vodoopskrbe zadarskih otoka i podvelebitskog pravca*“, oznaka projekta: 1897/2014 kojim su predstavljene dvije varijante rješenja vodoopskrbe otoka, podmorskim cjevovodima (u skladu s prethodnim Idejnim rješenjem), odnosno putem desalinizatora morske vode. Projektant u rezultatima opsijske analize donosi zaključak da je za područje Općine Sali povoljnija varijanta rješenja vodoopskrbe putem podmorskih cjevovoda. Planom se ostavlja mogućnost realizacije obje varijante.

Odvodnja otpadnih voda

Planirani porast pučanstva i predviđeni razvoj gospodarstva Zadarske županije neizostavno će dovesti do povećanja složenosti problema odvodnje i opasnosti od štetnih posljedica za sve vitalne elemente prirodne okoline, naročito vodne resurse. Kako bi se što učinkovitije spriječilo daljnje zagađenje podzemnih voda i obalnog mora i čim prije saniralo postojeće nezadovoljavajuće stanje nužno je donošenjem odgovarajućih propisa i osiguranjem potrebnih materijalnih sredstava, na državnoj i lokalnoj razini, pospješiti i ubrzati aktivnosti u svezi izgradnje adekvatnih sustava odvodnje s funkcionalnim uređajima za pročišćavanje i pripadajućim ispustima.

Problem prikupljanja, pročišćavanja i dispozicije otpadnih voda na području Zadarske županije mora se rješavati u skladu s Prijedlogom nacrtu normi iz oblasti zaštite voda Republike Hrvatske, koji je izrađen prema Smjernicama Savjeta Europske Unije, a obzirom na osobine i osjetljivost pojedinih prijamnika, i to zasebno za vodotoke i obalno more, te na moguće neželjene promjene usljed ispuštanja otpadnih voda. Obzirom na predložene veličine izgrađenih područja i osobine prijamnika na području Zadarske županije moraju se primijeniti potrebni stupnjevi pročišćavanja otpadnih voda sukladno propisima.

Prema prirodnim karakteristikama, gustoći naseljenosti, gospodarskom razvoju, stupnju izgrađenosti kolektorske mreže i osobitosti sredine u odnosu na prijamnik cjelokupno područje

Zadarske županije u svezi rješavanja prikupljanja, pročišćavanja i dispozicije otpadnih voda može se podijeliti na: priobalni pojas, unutrašnji kopneni dio i otoke.

Za priobalno područje Zadarske županije mora je od pamtivyjeka, zbog svoje relativno velike sposobnosti samopročišćavanja, osnovni prijamnik svih viškova ljudskih djelatnosti, pa tako i potrošnih voda.

Obalno mora je dio općeg krajolika, pa je iz estetskih i zdravstvenih razloga potrebno očuvati njegovu prirodnu kakvoću. Također i zbog gospodarske orijentacije u kojoj turizam zauzima primarno mjesto nužno je na cijelom prostoru županije, održati mora u stanju visoke kvalitete provodeći stalnu zaštitu morske vode od onečišćenja otpadnim tvarima.

Veličina i broj naselja, te koncentracija gospodarstva najveći su duž priobalnog dijela Zadarske županije, pa time i najveći zahtjevi glede zaštite voda od zagađivanja.

Da bi se osigurala zaštita mora, očuvala tražena kvaliteta morske vode, omogućilo održanje i razvoj svih biotropskih sustava u njemu, sve otpadne vode iz naselja ovog dijela županije moraju se prethodno pročititi do stupnja koji neće ugroziti čistoću i utvrđene pokazatelje kvalitete mora.

Stoga se u svim naseljima priobalnog dijela Zadarske županije mora što prije izgraditi kolektorska mreža i uređaji s nužnim stupnjem čišćenja koji će biti u skladu s Prijedlogom nacrtu normi za čišćenje gradskih otpadnih voda, jer će dolazak turista iz zemalja EU sve više ovisiti o načinu i stupnju čišćenja otpadnih voda turističkih mjesta, osobito zbog izravnog suparništva u gospodarskom pogledu sredozemnih turističkih zemalja koje već imaju uređaje za čišćenje otpadnih voda, ili će ih uskoro izgraditi.

Najprije se moraju definirati programi istražnih radova u svezi utvrđivanja postojećeg stanja kvalitete mora, kapaciteta mora za prihvrat otpadnih voda i procjene potrebnog stupnja pročišćavanja prije podmorske dispozicije.

Na osnovi rezultata istražnih radova moraju se izraditi konceptijska rješenja sustava odvodnje i dispozicije otpadnih voda za sva naselja priobalnog područja županije.

Osnovne pretpostavke za izradu ovih rješenja mora biti primjena razdjelnog sustava odvodnje, uz odvođenje oborinskih voda kratkim ispustima u mora ili preko upojnih bunara u podzemlje.

Pri odabiru lokacije uređaja moraju se zadovoljiti prostorno-planerski zahtjevi o izboru što izoliranijeg područja, dovoljno udaljenog od zona širenja naselja i turističkih zona, zahtjev o potrebnim zonama sanitarne zaštite oko uređaja, zahtjev da uređaj bude što bliže lociran podmorskom ispustu i visinski tako položen da pročišćene otpadne vode gravitacijski otječu s uređaja u mora, te zahtjev da se osigura dovoljno prostora za dogradnju i proširenje uređaja u slučaju potrebe za primjenom većeg stupnja pročišćavanja otpadnih voda u budućnosti.

Otpadne vode naselja priobalnog područja Zadarske županije ispuštati će se nakon odgovarajućeg čišćenja u morski recipijent dugim podmorskim ispustima.

Kako se otpadne vode zbog svojih fizikalno-kemijskih osobina šire po površini mora na dosta velike udaljenosti od izvora zagađivanja, ovisno o površinskim strujama i vjetru, neophodno je izgradnjom dovoljno dugih podmorskih cjevovoda izvršiti zaštitu rekreativnih zona uz obalni pojas do udaljenosti 300 m od obale.

Točan položaj, dužina i profil podmorskog ispusta mora se odabrati na osnovi prethodno izvršenih sveobuhvatnih oceanografskih ispitivanja kojima će se utvrditi povoljne morske struje i potrebne dubine, tako da vjetar ne donosi otpadne tvari na plaže ili druga atraktivna obalna područja, a da se istovremeno maksimalno iskoriste učinci samopročišćavanja prijamnika.

Stupanj pročišćavanja odredit će se obzirom na količine i sastav otpadnih voda, karakteristike i prijemnu moć morskog recipijenta na lokaciji ispusta efluenta u mora, a na način da ispuštene otpadne vode ne djeluju štetno na postojeći ekosustav mora, da se omogući sadašnji i planirani način korištenja obalnog mora, zadovolji sadašnja i omogući prilagodba budućoj zakonskoj regulativi.

Uporedo s definiranjem konceptijskih rješenja mora se pristupiti etapnoj izgradnji sustava odvodnje, nastojeći da svaka etapa izgradnje predstavlja funkcionalno zaokruženu cjelinu.

Nužno je provoditi stalno praćenje količine i kvalitete ispuštene otpadne vode, te kvalitete prijamnika, kako bi se na vrijeme uočila potreba za većim stupnjem pročišćavanja.

Općenite smjernice za efikasno rješavanje zaštite voda od zagađivanja na prostoru Zadarske županije su:

- odabir primjerene tehnologije pročišćavanja svih otpadnih voda kojom će se iste pročititi potpuno ili samo djelomično, ovisno o karakteristikama i zahtjevima prijamnika u kojeg se ispuštaju,
- izbor mjesta ispusta mora se odabrati ovisno o ekološkoj vrijednosti sredine i hidrografskim karakteristikama prijamnika,
- odabrani sustav pročišćavanja mora omogućavati nadogradnju pojedinih etapa pročišćavanja,
- izrada primjerenih konceptijskih rješenja odvodnje i dispozicije otpadnih voda,

- etapna realizacija projekta budućeg sustava odvodnje prema planiranom razvoju naselja, odnosno financijskim mogućnostima investitora,
 - odvodnju, pročišćavanje i dispoziciju otpadnih voda obvezatno riješiti u skladu sa smjernicama i preporukama EU,
 - odlaganje mulja detaljno analizirati, a konačnu odluku o rješenju donijeti nakon svestranog ispitivanja kvalitete efluenta i učinka dispozicije na okoliš, priobalno more, odnosno vodotoke.
- Kao što gotovo na svim otocima Županije nema izgrađenih uređaja za odvodnju i kondicioniranje otpadnih voda tako i na Dugom otoku niti jedno naselje nema izvedenoga kanalizacijskog sustava (Postoji samo djelomično rješenje za Sali). Dakle, postojeće stanje je istovjetno onome iz prošlih vremena, odnosno sve je svedeno na septičke jame (crne jame).

Elektroenergetski sustav

Za nove elektroenergetske izvore, moguće je nedvojbeno konstatirati, njihovu razvojnu potrebu kako na nivou cijele države tako i na nivou županije. To prizlazi iz usporednih podataka o potrošnji električne energije po stanovniku koji su u 1996. godini registrirani, oko 1800 kWh/st., za Splitsku županiju oko 2450 kWh/st., za regiju Dalmacije oko 2150 kWh/st., za Hrvatsku oko 2430 kWh/st., dočim je ista proizvodnja u Poljskoj, Španjolskoj, Rumunjskoj, Grčkoj i Bugarskoj skoro za 50% veća, u Švicarskoj, Njemačkoj, Danskoj, Japanu otprilike za 150% veća, a u SAD za 550% veća. U Albaniji je ona za oko 100% manja nego u Hrvatskoj. Za preferiranu proizvodnju električne energije u hidrocentralama, na području naše županije više ne postoje značajni potencijali. Zato je potrebno svakako planirati izgradnju i drugih mogućih izvora energije kako za proizvodnju električne energije tako i za ostale energetske potrebe. Istovremeno postojeće resurse treba racionalno koristiti što svakako znači smanjivanje gubitaka odnosno smanjivanje emisije energije u zrak, vodu i tlo, a također što više uvoditi u korištenje male alternativne izvore.

Telekomunikacijski sustav

Područjem Zadarske županije protežu se magistralni vodovi (isključivo svjetlovodni kabeli) u dužini od preko 180 km. Pored magistralne važnosti ti kabeli, s obzirom na njihove brojne lokalne odgranke, čine i kičmu za povezivanje lokalnih tel. centrala.

Godine 1990. na području ondašnje zajednice općina Zadar, Biograd Benkovac i Obrovac bilo je instalirano 35. 120 tel. priključaka, odnosno 23, 20 tel. priključaka na 100 stanovnika.

Trenutno stanje (listopad 1997.) na području Zadarske županije je 74. 286 instaliranih tel. priključaka. Sadašnje svođenje broja priključaka na 100 stanovnika možemo uzeti samo sa rezervom s obzirom na događaje koji su uslijedili nakon 1991. godine. Naime službeno raspoložemo samo sa podacima popisa stanovništva 1991. godine (208. 124 stanovnika) dok je stvarno stanje daleko bliže procjeni od cca. 170. 000 stanovnika.

Prema podacima popisa stanovništva od 1991. godine dobije se 35, 7 instaliranih telefonskih priključaka na 100 stanovnika, dok se prema procjeni sadašnjeg broja stanovnika taj omjer iznosi čak 43, 69. Pravo stanje je blizu tog iznosa.

Ipak, moramo napomenuti da svi instalirani tel. priključci nisu u funkciji, odnosno uključeni. Razlog za takvo stanje je taj što izgradnja mjesnih telefonskih mreža kasni za realizacijom telefonskih centrala, a pored toga, zbog udovoljenja novim zahtjevima potrebno je imati određen broj slobodnih telefonskih priključaka.

Uzmemo li u razmatranje samo broj uključenih tel. priključaka, dobiju se slijedeći podaci:

- 23, 57 uključena tel. priključka na 100 stanovnika (broj stanovnika '91.)
- 29, 30 uključena tel. priključka na 100 stanovnika (prema procjenjenom broju stanovnika)

Planirano je da se rast telefonije i dalje nastavlja jednakom brzinom (što proizlazi iz prilagođenja potrebama stanovništva) kako bi do 2000 godine postigli stanje od 40 uključenih pretplatnika na 100 stanovnika. Realizacijom navedenog plana bi se približili stanju u najrazvijenijim zemljama zapadne Evrope gdje taj podatak iznosi 46 uključenih tel. priključaka na 100 stanovnika. U svakom slučaju trenutno postignuto stanje je na zavidnoj razini s obzirom da je stanje u mnogim razvijenijim zemljama ispod razine u našoj zemlji.

1. 1. 3. Planski pokazatelji i obveze iz dokumenata prostornog uređenja šireg područja i ocjena postojećih prostornih planova

Teritorij Općine Sali bio je u sastavu nekadašnje Općine Zadar.

Za taj je prostor izrađen OPP iz 1978. godine (sa izmjenama i dopunama iz 1984., 1985. i 1988. godine). Godine 1984. izrađen je i prostorni plan Dugog otoka, Rave i Zverinca. Taj prostorno planski dokument sadrži u prilogu definirane granice građevinskih područja te se na temelju toga izrađivala sva detaljnija planerska dokumentacija odnosno izdavale potrebne dozvole za gradnju i uređenje prostora.

Prvi prostorni plan uređenja Općine Sali izradio je Županijski zavod za prostorno uređenje Zadarske županije („Službeni glasnik Zadarske županije“ broj 11/02) slijedile su tri izmjene i dopune („Službeni glasnik Zadarske županije“ broj 23/08, 10/12 i „Službeni glasnik Općine Sali“ 15/16)

Telaščica kao prostor parka prirode dobio je 2014. godine svoj prostorni plan (Prostorni plan područja posebnih obilježja Parka prirode Telaščica, NN broj 22/14) kojim je reguliran način korištenja i gospodarenja prostorom. Taj je plan na snazi i temeljem njime definiranih kriterija se prostor unutar granica parka prirode uređuje čuva i racionalno koristi.

U definiranju prostornih kriterija pored važeće zakonske regulative primjenjuju se svi relevantni elementi i kriteriji iz Županijskog prostornog plana Zadarske županije (Službeni glasnik Zadarske županije br. 02/01, 06/04, 02/05, 17/06, 25/09, 15/14 i 14/15).

1. 1. 4. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja razvoja u odnosu na demografske i gospodarske podatke te prostorne pokazatelje

Općina Sali, u sustavu podjele prostorno-administrativnih jedinica Županije, zauzima površinom najveći otok pučinske skupine otoka i ima:

dva stalno naseljena otoka - Dugi otok, i Zverinac,

- otok Lavdara (2, 40 km²), na kojemu se nalaze nekoliko manjih izdvojenih dijelova građevinskog područja naselja Sali

- 25 manjih i malih nenaseljenih otoka/otočića i nekoliko hridi

Općina Sali ima 12 naselja u 10 katastarskih općina sa ukupnom površinom od 127,47 km²

Izuzimajući Park prirode Telaščica - površine 70,0063 km², u granicama određenim Zakonom o proglašenju Parka prirode Telaščica (»Narodne novine«, br. 14/88.) za koga je na snazi Prostorni plan područja posebnih obilježja Parka prirode Telaščica (NN broj 22/14), kopneni prostor unutar granica obuhvata Plana obuhvaća površinu od cca 106,38 km².

Dugi otok je geomorfološki jedan od najistaknutijih cjelina istočne obale Jadrana. Tipografski je s obzirom na veliku izduženost i relativnu uskost, vrlo istaknuta struktura. Najviši vrh na karbonatnom bilu otoka je Vela straža - 337, 00m, a ističu se još Veli vrh - 328, 00m i Crljina straža - 303, 00m.

Krška obilježja otoka uvjetovana su vapnenačko-dolomitnom građom, a izraženi su svi oblici reljefa u kršu kao što su vapnenačka bola, škrapari, kamenjari, ponikve, ponori jame, polja u kršu, suho doline i dr. Polja u kršu su najistaknutija pejzažna geomorfološka pojava i ujedno osnova vjekovnog opstanka otočkog stanovništva posebno su istaknuta na južnom dijelu Dugog otoka. Ističu se Dugo polje, Krševanje polje, Stivanje polje, Arnjevo polje, Gmajno polje, Veliko jezero, Malo jezero, Čuh polje, Slotino polje, Glavočevo polje, Sridnje polje, Krajno polje, Luško polje, a ima ih i na sjevernom dijelu otoka kao što su Božavsko polje, Veloratsko polje, Solinsko polje, Dragovsko polje, Dumbovačko polje, Brbinjsko polje i Zveriško polje.

Speleološki objekti prilično su brojni, a najznačajniji su Strašna peć, Kozja peć i Veli badanj SZ od Luke, dok su drugi po današnjem poznavanju manje važni Vrh Zlata, Mali badanj, Markova kuća, Pocje, Pećina kod Luke, Vlakno kod Savra, Petnjica kod Brbinja, Romotina i Golubinka kod Sali i dr.

Obalu obilježava niz vrlo zanimljivih prirodnih oblika kao što su zaljevi i uvale Telaščica, Solišćica, Luka, Pantera, Brbinjske luke Jaz i Lučina Pantera, Sakarun i niz manjih lučica i draga.

Glavne klimatske karakteristike prostora ne razlikuju se bitno od ostalih priobalnih područja Županije.

Sustav naselja

sustav naselja u Općini Sali je slijedeći:

- općinsko središte: Sali (OS)
- naselja kao lokalna središta: Božava i Brbinj (LS)
- ostala naselja kao manja lokalna središta: Zaglav, Žman, Luka, Savar, Dragove, Soline, Veli Rat Verunić i Zverinac na istoimenom otoku.

U gospodarskom smislu područje općine Sali ima sve preduvjete za kvalitetan razvoj i to prvenstveno u turizmu. Ta se tvrdnja temelji na činjenici da je prostor otoka jedinstvena administrativna i prirodna cjelina, uključujući i otok Zverinac u neposrednoj blizini koji zaokružuje akvatorij. Postojeći turistički kapaciteti u Božavi, Salima i Luci, te dosta brojni smještajni kapaciteti u privatnim kućama su zavidan postojeći resurs Općine.

Tvornica za preradu ribe "Mardešić" u Salima predstavljaju dobru gospodarsku osnovicu umjerenoga razvitka čitavog općinskog prostora. U kontekstu razvojnih programa koji valoriziraju tradiciju ulova i prerade ribe te kompatibilnu proizvodnju tome, mogu otvoriti perspektive gospodarske pa time i demografskoga oporavka Dugog otoka. Svako ulaganje u ovu gospodarsku granu ima neprocjenjive vrijednosti za razvoj čitavog Dugog otoka.

Za očekivati je da će u predstojećem vremenu doći do većih pomaka u poboljšanju uvjeta smještaja, pa tako i sve većega interesa za razvoj kvalitetnijih oblika turizma na otoku, odnosno postupnog smanjivanja debalansa u korist stalno nastanjenih stanovnika, pa time i bolje ponude. Turizam kao najznačajniji gospodarski resurs Općine mora se kroz posebne programe afirmirati u punoj mjeri.

Postojeća demografska slika je prilično nepovoljna i bilježi stalan pad nastanjenih stanovnika na otoku. Doduše popis stanovništva iz 1991. godine ne pokazuje tu tendenciju, ali to se ne može pripisati procesu zaustavljanja demografske depresije, već nekim drugim čimbenicima. Naime, sama činjenica prijavljivanja stalnog mjesta boravka nekog člana obitelji na otoku, ne znači mnogo. Jedini relevantan kriterij je broj radnih mjesta na otoku, a on je krajnje nepovoljan. Naime, više od 50% aktivnog stanovništva cijeloga otoka je zaposleno u tvornici "Mardešić", a 8, 8% u svim ostalim djelatnostima. Osim toga i starosna struktura otočnog pučanstva je poremećena i za čitav otok ona izgleda ovako:

Prikaz broja stanovnika prema starosnim skupinama u određenom popisnom razdoblju:

godina	1991	2001	2011
0 –19 god.	537 stanovnika	305 stanovnika	208 stanovnika
20 - 59 god.	1448 stanovnika	737 stanovnika	742 stanovnika
60 god. i više	791 stanovnika	778 stanovnika	748 stanovnika

Navedeni pokazatelji jasno ukazuju na ubrzano starenje stanovništva na prostoru Općine.

Kroz ukupnu politiku razvoja Općine Sali trebati će doći do znakovitijih pomaka u poboljšanju demografske slike i kvalitetnije gospodarske strukture kroz aktive razvojne programe koje treba poticati lokalna samouprava.

Ograničavajući elementi razvoja, a vezani na prostorne faktore su:

- Potreba očuvanja ekološke stabilnosti prostora koje su posebno naglašene na otočkom prostoru (pučinskih otoka) kao sustava od posebne državne skrbi i čiji se prostor mora koristiti po posebnim kriterijima
- Racionalno iskorištavanje svih prirodnih izvora u svrhu postizanja optimalnih efekata u smislu osiguranja održivosti razvoja, istovremeno neugrožavanja temeljnih vrijednosti u prostoru.
- Nadasve je potrebno osigurati prirodni rast naselja odnosno njihova širenja, a što pretpostavlja zadržavanje homogene građevinske strukture koja je u krajnjem obliku i najracionalnija.
- Prilikom formiranja novih građevinskih područja za turističku izgradnju treba se pridržavati zadanih kriterija iz PPŽ -a.
- Na temelju propozicija iz Prostornog plana županije definirati će se način korištenja zona posebne namjene kao što su prostori za potrebe obrane i groblja.

Prema uvjetima Ministarstva obrane postojeće zone posebne namjene sa zaštitnim i sigurnosnim zonama koje je potrebno zadržati na prostoru unutar granica obuhvata plana su :

- Božava - objekt uređenja prostora LUP
- Dragove - objekt uređenja prostora LUP
- Paprenica - objekt uređenja prostora potkop
- RP Vela straža – zemljište-LUP
- MOL „rt lopata“ – LUP
- Zagračina - potkop
- Bokašin - potkop
- Zrakoplovna vježbališta "Dugi otok"

U blizini postojećih naselja locirana su mjesna groblja za koja se uglavnom može ustanoviti da svojom površinom odgovaraju potrebama tih naselja. Ovim Planom određene su zone groblja (postojeće i planirano) i ucrtane na podlogama građevinskih područja naselja (1:5000)

2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA

2. 1. Ciljevi prostornog razvoja županijskog značenja

2. 1. 1. Razvoj naselja posebnih funkcija i infrastrukturnih sustava

Dugi otok je po svojim geografskim i geomorfološkim karakteristikama specifična struktura. Dužine preko 41 km. **Temeljem Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, (N.N. broj 86/06) u sastavu općine Sali je 12 naselja.** Općinsko središte, **naselje Sali**, je vrlo udaljeno od ostalih naselja što čini velike poteškoće u komuniciranju. Na temelju samo ovih naglašenih karakteristika treba težiti:

- Zaustaviti negativan trend demografskog pada kroz niz poticajnih mjera.
- Ravnomjernom razvijanju svih naselja kroz decentralizaciju nekih funkcija. Posebno podupirati razvoj dvaju lokalnih središta (Brbinj i Božava)
- Stimulirati kvalitetnu prometnu povezanost naselja međusobno i naselja sa županijskim centrom brzim putničkim prometima koji će omogućiti stalnu nastanjenost na otoku.
- Osigurati kvalitetnu opskrbljenost svih naselja vodom izgradnjom vodovodnog sustava sa kopna.
- ~~Treba~~ ubrzano raditi na sustavnom rješavanju otpadnih voda izgradnjom lokajnih uređaja za kondicioniranje svih otpadnih voda.
- Sustavno riješiti odvoz svih vrsta komunalnoga otpada na centralnu deponiju Županije.

2. 1. 2. Racionalno korištenje prirodnih izvora

U domeni prirodnih izvora su prirodne vrijednosti samoga otoka, u njegovu geostrateškom položaju u prostoru Županije i nenarušenim dijelovima prostora. Osnovni cilj korištenja tih vrijednosti mora biti racionalnost. Ta se racionalnost mora očitovati u ograničavanju svih oblika neumjerenoga korištenja prostora, koji se do sada manifestirao u zadovoljavajućim razmjerima. To se očituje se u ograničavanju pretjerane izgrađenosti, ostavljanju velikih slobodnih prostora u njihovu prirodnom obliku, primjeni najboljih tehničkih i oblikovnih rješenja u izgradnji suprastrukture i infrastrukturnih objekata.

Prirodni izvori Dugog otoka su uglavnom oni koji se mogu svrstati u turističke resurse, a to znači nenarušen prirodni okoliš i očuvan akvatorij. Te se vrijednosti valoriziraju u najvećoj mogućoj mjeri kako bi i u budućnosti zadržali sve bitne visoke karakteristike.

Na općinskom prostoru postoje prirodni uvjeti i za neke oblike poljoprivrednih djelatnosti kao što je maslinarstvo i neke kulture voćarske proizvodnje. Stoga se kao cilj postavlja potreba stimuliranja ovih oblika korištenja poljoprivrednih resursa. Navedene mogućnosti poljoprivredne proizvodnje naglo će se povećati sustavnim rješenjem vodoopskrbe.

2. 1. 3. Očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša

Ekološku stabilnost karakterizira sposobnost okoliša da prihvati promjene prouzročene vanjskim utjecajem i da pritom zadrži svoja prirodna svojstva.

U strategiji osiguranja obzirnog i uravnoteženog – održivog korištenja prostora nužno je najprije izvršiti vrednovanje prostora kako bi se definirale posebnosti njegovog krajolika, te s njima uskladile njegove planirane preobrazbe. To je važno kako zbog nastojanja da se ostvari što zdraviji život za lokalno stanovništvo, tako i zbog ponovnog uspostavljanja prostorne ravnoteže na području čitavog kontinenta. Održivost znači oblik zadovoljavanja ljudskih potreba pri čemu se ne ugrožavaju razvojne mogućnosti budućih generacija. Ona pretpostavlja dubok i radikalni zaokret u ljudskom ponašanju kako bi se dugoročni gospodarski, ekološki i društveni ciljevi doveli u suglasje i ravnotežu.

Prostor Općine Sali planira se uređivati na način da se njime racionalno gospodari, te da se kod svakog zahvata u prostoru štiti okoliš i čuva biološka raznolikost za sadašnje i buduće generacije. Uz to se mora voditi računa o kakvoći života stanovnika grada, pogotovo u uvjetima velike gustoće naseljenosti i aktivnosti, u često potpuno artificijelnom ambijentu.

Prostor je skup tehničkih uređaja nastao na izvorno prirodnoj podlozi – šumama i poljoprivrednim površinama. Gradnjom se prekidaju prirodni tokovi i narušavaju prirodni procesi u okolišu, te trajno remeti uspostavljena dinamička ravnoteža i stvaraju novi odnosi.

Da bi se planiralo i gradilo na održiv način potrebno je poznavati kako prirodne tako i antropogene sastavne dijelove krajobraza i njihove interakcije, te osigurati funkcioniranje prirodnih tokova biljnog i životinjskog svijeta.

Stoga se Planom nastoji ostvariti zadovoljavajući odnos izgrađenih i neizgrađenih površina, te omogućiti postojanje cjelovite i povezane mreže prirodnih i neizgrađenih zelenih površina. Pri tome nije dovoljno samo zadovoljiti količinu nego i uspostaviti odgovarajući raspored slobodnih i zelenih površina, te odgovarajuće fizičke veze među njima. Uspješno funkcioniranje održivog metabolizma prostora zahtijeva postojanje dovoljnog udjela prirodnih površina na prostoru općine Sali.

2. 2. Ciljevi prostornog razvoja općinskog značenja

2. 2. 1. Demografski razvoj

Cilj demografskog razvoja Općine mora biti srednje umjereni rast stanovništva sa tendencijom poboljšanja fertiliteta kao osnovice za podizanje kvalitete svih bitnih životnih funkcija, a posebno turističke aktivnosti na otoku kao najvažnije gospodarske grane. Tome cilju treba težiti stvaranjem niza potrebnih stimulativnih mjera na svim razinama.

Posebnim programom iz gospodarske aktivnosti treba poticati djelatnosti koje će omogućiti postupnu demografsku revitalizaciju Općine. Kao dugoročan cilj mora biti ostvarenje mogućnosti za stalnu nastanjenost na D. Otku i Zverincu do 5000 stanovnika.

2. 2. 2. Odabir prostorno-razvojne strukture

Prostorno razvojna struktura determinirana je isključivo prirodnim datostima, a to je turističko gospodarstvo srednje i više kategorije sa ciljem popunjavanja svih oblika ponude. U okvirima ovoga razvoja razvijati tercijarne i kvartne djelatnosti. Posebice valja stimulirati određene vrste ribarstva i marikulture kao komplementarne djelatnosti turizmu. Poljoprivredne površine koje se obrađuju nisu velike i treba ih zadržati sa tendencijom intenzivnije proizvodnje za potrebe lokalnog stanovništva. Šumske površine treba održavati ali i vršiti daljnje pošumljavanje. Proizvodne pogone, koji su ekološki čisti, treba svesti na prihvatljivu mjeru i locirati grupirano na najmanje atraktivnim mjestima. Tu je svakako potrebno podupirati sve programe koji se oslanjaju na ulov, uzgoj i preradu ribe, te **uzgoj maslina i proizvodnju maslinovog ulja**.

2. 2. 3. Razvoj naselja, društvene, prometne i komunalne infrastrukture

Dugi otok i otok Zverinac su integrirane prostorne cjeline koje imaju naslijeđene načine korištenja prostora i to - prostora gdje su nastala naselja uz zaštićene uvale i na rubu kraškoga polja. Takav način korištenja prostora bio je krajnje racionalan i osiguravao je proces održivosti egzistencije stanovništva.

Radi postizanja harmoničnog razvitka čitavog otoka treba osigurati ravnomjeran rast i razvoj svakog pojedinačnog naselja stimuliranjem specifičnosti i disperzijom funkcija.

Tipološke karakteristike slike naselja treba učiniti prepoznatljivima, a što se može postići jedino dobrom urbanističkom organizacijom struktura. Taj cilj valja ostvariti kroz kvalitetno planiranje prostora i efikasnu kontrolu provedbe.

Kao sastavnica dobro organizirane strukture naselja je njegova opremljenost društvenom infrastrukturom koja se očituje kroz razvijanje lokalnih interesa u znanosti, kulturi, umjetnosti i sportu.

U pogledu komunalnoga uređenja valja težiti da sva građevinska područja budu podjednako kvalitetno opremana svim uređajima komunalne potrošnje.

Temeljni cilj je da se u planskom razdoblju stvore predovjeti za definitivno opremanje Dugoga otoka vodovodom sa regionalnoga vodovoda i lokalnim uređajima kanalizacije.

Od presudnog značaja za održivost razvoja su dobre brodske veze sa Zadrom, na čemu treba uporno djelovati.

2. 2. 4. Zaštita krajobraznih i prirodnih vrijednosti i posebnosti te kulturno-povijesnih cjelina

Dugi otok i Zverinac obiluju krajobraznim i prirodnim vrijednostima koje ih po mnogo čemu čine posebnima. Osim toga postoji cijeli niz kulturno povijesnih cjelina i pojedinačnih spomenika kulturne i prirodne baštine koji govore o visokim dosezima života na ovim prostorima u dugom vremenskom razdoblju. Sve te vrijednosti se moraju revalorizirati i aktivno ugraditi u suvremene tijekove života na otoku vodeći stalnu brigu o njihovoj pravoj i efikasnoj zaštiti.

Posebno se naglašava potreba očuvanja krajobraznih vrijednosti malih draga i dražica, zaljeva, luka i lučica i cijeloga priobalnog dijela koje je očuvano u prirodnom stanju.

Cilj je očuvati u nasljeđe i još nenarušene ruralne strukture postojećih naselja kao jezgru stvaranja graditeljskog identiteta otoka. Ove se cjeline trebaju urgentno registrirati, valorizirati i odrediti im namjenu. Realna mogućnost je njihovo privođenje turističkoj namjeni.

2. 3. Ciljevi prostornog uređenja naselja na području općine

2. 3. 1. Racionalno korištenje i zaštita prostora

Svaka od prostorno razvojnih cjelina/građevinskih područja u kojima postoje specifični i različiti uvjeti razvoja trebaju odmah koristiti svoje potencijale kako bi se što prije stvorili optimalni uvjeti za buduće razdoblje. Prioriteti se za razvoj, pri tome ne mogu dati ni jednoj prostorno razvojnoj cjelini već oni moraju proizaći iz prirodnih i drugih mogućnosti svake od njih. Mora se poštivati načelo da se ni jedna prostorno razvojna cjelina ne može razvijati na račun druge. To znači da se u globalnoj politici razvitka otoka uspostavi sustav ravnomjernosti.

U cilju racionalnog korištenja i zaštite prostora mora se veće turističke zahvate usmjeriti na planirani prostor za izgradnju objekata i sadržaja isključivo turističke namjene. Ostalu turističku i drugu izgradnju razvijati u postojećim građevinskim područjima uz racionalno postupanje sa prostorom.

Postojeća građevinska područja, a prvenstveno postojeće stare jezgre treba korigirati na način postizanja funkcionalnijeg opremanja prostora naročito u prometnom i infrastrukturnom pogledu.

Kroz proces definiranja granica GP-a treba težiti što skladnijem povezivanju izgrađenih i narušenih djelovah naselja u funkcionalno i vizualno suvise cjeline.

Sustav graditeljskih struktura i nadalje će ostati pretežno u individualnim jedinicama osim u građevinskom području isključivo turističke izgradnje. Kroz izradu detaljne urbanističke dokumentacije za sva područja treba definirati detaljne kriterije građevinskih struktura koji će se temeljiti na ovome Planu.

Važan segment zaštite prostora je postupanje s otpadom stoga se za ovu oblast ciljevi su:

- izbjegavanje i smanjivanje nastajanja otpada i smanjivanja opasnih svojstava otpada čiji nastanak se ne može spriječiti.
- sprječavanje nenadziranog postupanja s otpadom,
- iskorištavanje vrijednih svojstava otpada i njegova obrada prije odlaganja,
- odlaganje otpada na odlagališta,
- saniranje otpadom onečišćenih površina,
- s otpadom se mora postupati na način da se izbjegne: opasnost za ljudsko zdravlje, opasnost za biljni i životinjski svijet, onečišćenje voda, mora, zraka i tla iznad prihvatljivih graničnih vrijednosti, nekontrolirano odlaganje i spaljivanje, stvaranje buke i neugodnih mirisa, pojavljivanje i razmnožavanje štetnih životinjskih i biljnih vrsta, razvoj patogenih mikroorganizama, narušavanje javnog reda i mira.

2. 3. 2. Utvrđivanje građevinskih područja naselja u odnosu na postojeći i planirani broj stanovnika, gustoću stanovanja, izgrađenost, vrijednosti i posebnosti krajobraza i prirodnih i kulturno-povijesnih cjelina

Na prostoru cijele Općine trendovi izgradnje naselja u novijoj povijesti su bili neorganizirani i bez oslonca na tradicionalne vrijednosti urbaniteta. Na taj način stvorena su relativno velika građevinska područja sa pretežno kućama za alternativno stanovanje i odmor, pa otok postupno poprima karakter sezonskog stanovanja.

Na temelju postojećega stanja - gustoće izgrađenosti koja se ustanovljava na temelju popisa stanovništva i ukopne mase objekata nije moguće precizno definirati relevantne kriterije za formiranje građevinskih područja odnosno proširenja postojećih izgrađenih dijelova naselja.

Međutim, svakako treba uzeti u obzir i povremene korisnike prostora kao što su tzv. vikend-stanovnici, te dio turista koji borave u kućnoj radinosti, jer su i oni konzumenti prostora u naselju. Ovim se planom utvrđuju kriteriji za izgradnju u zonama građevinskih područja sa ciljem da nova izgradnja označi nove, više vrijednosti kojima će se **kvalitetnije urediti prostor**. Tako treba, u sklopu građevinskih područja sa pretežno stambenom izgradnjom, koeficijent izgrađenosti **prilagoditi zatečenom okruženju i naslijeđenim vrijednostima** u korist većih slobodnih javnih površina.

Osnovni cilj kojemu teže kriteriji ovoga plana je racionalno korištenje prostora i stvaranje homogenih urbanih struktura naselja.

Za planirane zone turističke izgradnje također se postavljaju vrlo visoki kriteriji organizacije prostora koji će omogućiti prilagodbu građevinskih struktura postojećim krajobraznim vrijednostima, te osigurati dovoljno slobodnoga prostora i zelenih površina kao javnog prostora.

2. 3. 3. Unapređenje uređenja naselja i komunalne infrastrukture

U interesu općega cilja podizanja kvalitete življenja i turističke ponude treba stalno težiti stvaranju sve primjerenijih uvjeta koji se sastoje u urbanom opremanju naselja kroz sustavno uređenje privatnog i javnog prostora, opremanje luka suvremenom opremom, održavanjem svih prometnih površina, javnog zelenila i drugih zahvata.

Posebno se nameće potreba hitnog opremanja naselja kanalizacijskim sustavima odnosno sustavima zbrinjavanja otpadnih voda na način potpunog pročišćavanja. Ti se sustavi trebaju planirati kao jedinstveni uređaji za čitavo naselje, a posebno za turističke zone.

Posebno bi trebalo težiti urbanom i arhitektonskom oblikovanju strukture naselja od stvaranja prepoznatljive slike naselja do uređenih ambijenata unutar same strukture. Taj se cilj može ostvarivati postupno uz visoku svijest o poštivanju propisanih kriterija vezanih na oblikovanje arhitektonskih volumena i opću obradu svih segmenata struktura naselja.

Zadani se ciljevi mogu uspješno ostvarivati samo na temelju postizanja visokoga stupnja koncenzusa u domeni zajedničkih interesa svih građana.

3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA

3. 1. Prikaz prostornog razvoja na području općine u odnosu na prostornu i gospodarsku strukturu županije

Zadarska županija ne čini homogeni gospodarski prostor i teško je donijeti jedinstvenu strategiju razvitka na razini županije. Generalni cilj za sve prostorne cjeline u okviru županije svakako je porast dohotka u cjelini i po stanovniku uz očuvanje barem postojeće razine kvalitete prirodnih eko-sustava, spomeničke i druge baštine, te kvalitete života.

Takav cilj pretpostavlja efikasno korištenje prirodnih i proizvedenih resursa raspoloživih za razvoj. Geoprometni položaj županije u Jadranskom prostoru sam po sebi čini značajan razvojni resurs, koji je do punog izražaja došao dovršenjem tunela kroz Velebit i izgradnjom Jadranske autoceste. Ovi su prometni objekti privukli veći dio prometa koji se odvija na relaciji Kontinentalna Hrvatska - Južna Hrvatska.

I teretna luka u Zadru ovim je prometnim objektima bitno poboljšala svoje komparativne prednosti među hrvatskim lukama i mogla bi postati iza Rijeke najznačajnija hrvatska jadranska luka.

U kontekstu naznačenih vrijednosti status Dugog otoka u prostoru Županije mora dobiti daleko veće značenje od onoga koje ima danas. U tom smislu veliki će značaj imati i buduća demografska slika Općine, jer će o njoj u velikoj mjeri ovisiti gospodarski i svekoliki razvoj. Stoga je vrlo važno postizanje demografske stabilnosti kako je to definirano kroz aktualne dokumente na državnoj razini - kroz Strategiju razvitka otoka, Zakon o otocima i druge.

Tablica 2: Analiza kretanja broja stanovnika na Dugom otoku 1948. - 2011.

Naselja	Broj stanovnika prema popisnim godinama							
	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2001	2011.
Sali	1235	1226	1178	1106	877	1190	769	740
Zaglav	408	399	355	366	237	369	184	174
Žman	633	577	486	420	275	328	203	199
Luka	375	364	298	333	135	164	99	123
Savar	286	282	197	188	93	85	57	53
Brbinj	328	336	296	272	104	168	85	76
Dragove	381	370	332	311	78	139	42	36
Božava	260	269	262	248	139	166	127	116
Soline	384	376	347	356	145	124	66	38
Veli Rat	485	387	342	319	167	140	83	60
Veunić							57	40
Zverinac	158	161	153	146	96	59	48	43
UKUPNO:	4828	4740	4246	4065	2346	2932	1820	1698

*Izrazito nagli pad broja stanovnika u razdoblju nakon 1971. godine je uzrokovan procesima naglog rasta industrijalizacije i preseljenja stanovništva gotovo sa svih prostora bivše općine u Zadar.

Popis stanovništva iz 1991. godine pokazao je određeni stupanj smirivanja trenda iseljavanja kao posljedica postojanja tvornice "Mardešić" u Salima i turističkih kapaciteta u Salima, Božavi i Luci, te uspostavljanje određenih povlastica za otočko stanovništvo.

Rezultati popisa stanovništva iz 2001 i 2011 godine potvrdili su trend kontinuiranog pada broja stanovnika u svim naseljima Općine

U tom pogledu naročito se ističu naselja Brbinj, Dragove, Savar i Soline gdje se broj stalnih stanovnika unutar zadnjih dvadeset godina gotovo prepolovio.

Nasuprot tome općinsko središte Sali pokazuju određenu vitalnost koja je prije svega rezultat rada tvornice za preradu ribe kao jedinog danas aktivnog pogoda na prostoru Općina.

Prirodni resursi i kvalitete Općine u suprotnosti su sa trenutačnim stanjem gospodarskog razvoja. Kao bitne karakteristike odnosno najvažnije kvalitete na promatranom prostoru potrebno je prije svega istaknuti:

- More i morsku obalu zajedno sa svim mogućnostima koje su time date: turizam, ribarstvo, ribogojilišta, marikultura, prerada ribe, i pomorstvo, te stanoviti oblici poljodjelstva i naročito maslinarstva.
- Relativno pogodan prometno geografski položaj u pomorskom povezivanju sa županijskim centrom, te dužobalnim i prekojadranskim trajektnim koridorima.

- Državna strategija razvitka otoka i opredjeljenost Županije na primjenu principa održiva razvoja odredili su osnovne strateške pravce razvitka cijele zadarske otočke skupine pa tako i Dugoga otoka. U tom smislu valja očekivati poduzimanje napora na poboljšanju ukupnih uvjeta života postojećega stanovništva sa tendencijom njegova zadržavanja na sadašnjem broju. Ovaj koncept razvoja pretpostavlja kvalitetne razvojne programe koji će omogućiti prosperitetne pomake uz manji broj radne snage čime će se automatski pokrenuti proces povratka odnosno demografska revitalizacija.

Navedeni orijentacijski pravci razvoja na županijskoj razini su istovremeno osnovni razvojni pranci općine u planskom razdoblju.

U skladu s tim kroz sve dosad donešene razvojne planove općine postavljaju se u prvi plan, kao glavne privredne grane, turizam i razvoj tercijarnih djelatnosti, kao direktna posljedica turističkog privređivanja. Na taj se način razvijaju trgovina, servisi, razne usluge i dr.

Razvoj proizvodnih djelatnosti ostao je prilično zanemaren u odnosu na spomenute osnovne privredne djelatnosti u općini čak je i uvjetovan kako utjecajem na okolinu (zaštita mora tla i zraka) tako i interakcijom susjednih zadarskih pogona. No, u svakom slučaju i ovoj grani privređivanja treba pružiti šansu u onoj mjeri koliko to dopuštaju ukupni ekološki kriteriji. U tom smislu, podupiranje razvoja ribarstva i prerade ribe sa prihvatljivim sustavom uzgoja ribe, može biti važna karika u ukupnom gospodarskom prosperitetu općine Sali.

3. 2. Organizacija prostora i osnovna namjena i korištenje površina

Na temelju utvrđenih ciljeva promatrani prostori planirani su kao građevinska područja naselja, turističke zone kao građevinska područja za izgradnju kompaktnih fizičkih cjelina namijenjenih isključivo turizmu, manjih proizvodnih zona čija će djelatnost biti prvenstvenu u funkciji servisiranja osnovne djelatnosti, uređenih i prirodnih zona obale za različite namjene, te prostora koji su po svom karakteru ne gradivi a koriste se kao poljoprivredne ili šumske površine.

U svrhu objektivnoga vrednovanja prostornih mogućnosti, a prigodom izrade detaljnije ~~prostorne~~ **prostorno-planske dokumentacije za pojedine prostorne cjeline** treba se pridržavati slijedećih općih načela:

- Turističko-hotelske kapacitete u pravilu treba locirati uz već postojeća naselja, pri tome vodeći računa o uravnoteženosti kapaciteta sa veličinom naselja
- Izgradnju smještajnih sadržaja locirati na manje atraktivnim mjestima, a blizu vrijednih lokaliteta, pri čemu se upućuje na:
 - potrebu udaljavanja smještajne strukture što je moguće više od obalne crte radi bolje zaštite obalnog pojasa
 - isključiti svaki oblik izgradnje iz izuzetno vrijednih površina (borova šuma, vinogradi, maslinici i vizualno zanimljivi prirodni punktovi)
 - da se prilikom razmjesta sadržaja u prostoru poštuje pravilo dobrog pogleda po mogućnosti svake jedinice
 - da se cijela struktura maksimalno prilagodi datostima prostora i to osnovnim gabaritima, visinom i svim drugim oblikovnim elementima
 - da se kroz projektiranje kreativno koriste arhitektonski oblici graditeljskog nasljeđa
- Neke od preostalih ruralnih cjelina nastojati pod svaku cijenu sačuvati kao graditeljsku memoriju područja, provođenjem turističkoj uporabi
- Provesti koncept interpolacije, gdje god je to moguće, sa omogućavanjem izgradnje sadržaja namijenjenih turizmu.
 - prizemlja kuća i gospodarske objekte uređivati u servisno-uslužne sadržaje.
- U izuzetno vrijednim prostorima **zatečene prirodne vrijednosti**, bilo da su zaštićeni ili registrirani kao vrijedne plaže, krajobrazne cjeline, vrhovi brda sa vrijednim vizurama, **prirodni** dijelovi obale i ~~te~~ **sl**, a pogodni su za rekreaciju većeg broja korisnika, treba na selektivan način izgraditi ugostiteljske i rekreacijske sadržaje koji će se maksimalno, svojim oblikovnim karakteristikama, uklopiti u dati prostor, a ujedno obogatiti ponudu.
- Izuzetno veliku pažnju treba posvetiti hortikulturnom uređivanju svih dijelova prostora kao bitnom elementu ugođaja ambijenta i oplemenjivanja čitavog prostora.

Građevna područja naselja

Na teritoriju općine sva naselja prema **važećoj** planerskoj dokumentaciji imaju definirana građevinska područja. Ta su se građevinska područja u najviše slučajeva poštivala, ali je došlo i do njihova probijanja na nekim mjestima za koja je postojao interes za građenje. Ovim su planom sva građevinska područja **detaljno analizirana–i usklađena sa katastarskom podlogom u novoj službenoj projekciji, te prilagođena novoj izmjeri u slučajevima gdje je provedena.**

Planom se predviđa fizičko zaokruženoj zona u kojima se događa izgradnja, pa se tako formiraju građevinska područja **naselja sa izgrađenim dijelom** odnosno **planira** proširenje postojećih naselja **na prostore za razvoj kao neizgrađenih dijelova građevinskog područja naselja.** Planirana građevinska područja za **ugostiteljsko-turističku izgradnju su korigirani u skladu sa uvjetima utvrđenim PPŽ-om.**

Građevinska se područja određuju na razini izgrađenog dijela naselja i proširenja naselja što zajedno tvori GP naselja. Prostornim planom zadarske županije utvrđeni su kriteriji po kojima gustoća naseljenosti za općinsko središte ne može biti manja od 40st/ha, a ostalim naseljima ne manja od 10st/ha.

Posebnim analitičkim postupkom ustanovljeni su kriteriji definiranja veličine građ. područja i gustoće naseljenosti.

Unutar **planiranih** građevinskih područja postoje prostorne cjeline koje se koriste kao vrtovi, zelene površine i druge namjene (grobља) kao površine koje se neće izgrađivati. **Odredbama za provedbu koje su sastavni, tekstualni dio Plana određeni su kriteriji za izgradnju u svim građevinskim područjima naselja.**

U izgrađenim dijelovima naselja, **i unutar neizgrađenih dijelova sa osnovnom infrastrukturom,** a gdje postoje prilazni putevi i minimalni uređaji komunalne infrastrukture, **moćna je direktna provedba Plana odnosno izgradnja novih objekata u skladu sa Planom propisanim uvjetima, koji su sastavni dio Odredbi za provedbu.**

3.2.1. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina (naselja i izgrađene strukture van naselja, poljoprivredne, šumske, vodene te površine posebne namjene i ostale površine)

Tablica 3

Red. broj	Općina Sali	Oznaka	Ukupno ha	% od površine Općine	stan/ha ha/stan*
1.0.	ISKAZ PROSTORNIH POKAZATELJA ZA NAMJENU POVRŠINA				
1.1.	GP naselja ukupno izgrađeni dio ukupno - obalno - otočno - kontinentalno – granično - ostalo	GPn	351,17 219,61 - -	3,30 2,06	4,84 7,73
1.2.	Izgrađene strukture ukupno izvan GP-a	I E K T R	28,22 58,40 8,90	0,26 0,54 0,08	60 29 191
1.3.	Poljoprivredne ukupno površine - obradive	P P1 P2 P3	2283,96	21,49	1,34*
1.4.	Šumske površine ukupno - gospodarske - zaštitne - posebne namjene	Š Š1 Š2 Š3	7318,69	68,80/	4,35*
1.5.	Ostale poljoprivredne i ukupno šumske površine	PŠ	568,94-	4,82	0,30
1.6.	Vodne površine ukupno - vodotoci - jezera - akumulacije - retencije - ribnjaci	V	-		*
1.7.	Ostale površine ukupno	N IS G	3,57	0,03	0,002
	Obuhvat Plana ukupno		10637,7	100,00	6,26*

Turističke zone

Na području općine Sali na tri lokacije su izgrađeni **hoteli, odnosno hotelska naselja** i to: **hotelsko naselje** u Božavi, hotel u Salima i hotel u Luci. **Na dvije lokacije uređeni su autokampovi i to na lokacijama "Svjetionik" (naselje Veli rat) i Lučica (naselje Verunić).**

Prostorni plan **odredio je** građevinskih područja za **ugostiteljsko-turističku** izgradnju što podrazumijeva organiziranu realizaciju smještajnih i pratećih sadržaja turističke namjene. Turistička izgradnja je između ostalog usmjerena i na korištenje površina građevinskih područja uz postojeća naselja uz kriterije ograničenja kojima se uvjetuje prilagodba takvih sadržaja morfološkim karakteristikama svakoga naselja. **Prilikom planiranja organizacije prostora i projektiranja gabarita zgrada** važno je voditi računa o temeljnim postavkama zatečenih vrijednosti prostora u kontekstu održivog razvoja otoka.

S obzirom na osjetljivost prostora potrebno je zadovoljiti slijedeće kriterije :

- gustoća **korištenja** mora biti niska (od ~~10~~ kr/ha do - **100** kr/ha).
- izgrađenost **građevne čestice ne može biti veća od 30%**
- iskoristivost **građevne čestice** ne smije biti veća od **0,8**,
- određenost programa strukture treba biti vrlo visoka
- u zahvatu osim smještajnih kapaciteta moraju se planirati i sadržaji sportsko-rekreacijskog, maritimog, zabavnog i trgovačkog karaktera.
- mjerilo fizičke strukture mora biti malo, a čitljivost vrlo velika.

Prikaz postojećih i planiranih građevinskih područja namijenjenih turističkoj izgradnji:

mjesto	lokalitet	post. (ha)	plan. (ha)
SALI	Sašćica		4,0
	Dumboka	-	3,0
	Rasohača	-	2,0
	Griže	-	4,0
ZAGLAV	Triluke	-	5,0
	Trstenica		3,0
	Eko postaja Barbaroža		3,0
SAVAR	Ilo	-	2,0
	Ovča	-	2,0
BRBINJ	Utra	-	2,0
	Brbišćica	-	5,0
DRAGOVE	Paprenica	-	5,0
BOŽAVA	Božavčica	5,0	
VELI RAT	Kanalić	-	2,0
	Polje	-	4,0
	Svjetionik	2,40	
VERUNIĆ	sjeverozapad	-	3,00
	Lučica	2,0	
UKUPNO :		9,40	49,0

Naprijed navedene zone ugostiteljsko-turističke namjene usklađene su sa PPŽ-om u pogledu lokacije, vrste kao i max. dozvoljenog kapaciteta i površine

Proizvodne zone

Unutar građevinskih područja **naselja** ne planiraju se zone za smještaj proizvodnih kapaciteta već se dopušta, primjereno utvrđenim ciljevima, izgradnja manjih pogona koji će biti prvenstveno u funkciji turističke djelatnosti i podvrgnute strogim kriterijima zaštite okoliša. Isto tako moguća je interpolacija uslužno-servisnih sadržaja u sklopu **građevnih čestica unutar** naselja pod istim uvjetima. Takvi sadržaji se mogu izgrađivati kao aneksi uz postojeće kuće, ali svojom površinom i volumenom ne smiju prelaziti zadane kriterije za ostalu izgradnju u naselju.

Na prostoru **unutar granica obuhvata Plana** definirana je jedna **postojeća** industrijska zona kao posebno građevinsko područje za tvornicu "Mardešić" u Salima u površini od cca **2,60 ha** i **četiri planirane zone za razvoj prerađivačkih i uslužnih djelatnosti (naselja Brbinj, Zaglav i Sali).**

Uređeni i zaštićeni dijelovi obalnog poteza

U sklopu postojećih građevinskih područja naselja postoje **lučka područja, morske** plaže te dijelovi obale koji su po svom karakteru nepristupačni i vrednuju se kao prirodni dijelovi obalnog **pojasa**. Ovim se prostornim planom zadržava osnovni karakter takvoga korištenja obale sa tendencijom poboljšanja uvjeta korištenja naročito **prostora luka otvorenih za javni promet** i manjih marina,

uvođenjem suvremenih uređaja i opreme komunalne infrastrukture. Posbno se naglašava potreba čuvanja dijelova prirodne obale od svake vrste devastacije.

Budući da se tijekom ljetnih mjeseci broj posjetitelja umnogostručuje, posebnu se pozornost usmjerava na **mjesne luke** koje se moraju adekvatno kapacitirati kako bi zadovoljile sve potrebe za uređenim vezovima. U tom smislu Plan predlaže izradu posebne studije korištenja obalnog poteza za potrebe izgradnje i uređenja **lučica luka** i drugih maritimnih sadržaja.

Neke od uvala blizu naselja su prirodni kupališni lokaliteti (**prirodna morska plaža**) za koje treba osigurati minimalne higijenske standarde u vidu postavljanja prenosivih javnih zahoda i košara za otpad.

Ribarstvo i marikultura

Tradicija ulova ribe ovdje ima duge korjene (1000 god.), a od početka ovoga stoljeća postoji tradicija prerade rbe u sklopu tvornice "Mardešić" u Salima. "Mardešić" je okosnica čitavog gospodarskog potencijala općine sa velikim mogućnostima prerade (4 500 t ribljih konzervi) i kompletiranja lanca od konfekcioniranja smrznutih proizvoda do cijelog niza polugotovih i gotovih jela od ribe.

Za razvoj **marikulture** (uzgoja ribe i školjaka) utvrđene su pogodne lokacije **u skladu sa PPŽ-om i Studijom korištenja i zaštite mora i podmorja na području Zadarske županije, određena su područja pogodna za razvoj marikulture.** određuje se mogućnost lociranja takvih sadržaja u okvirima minimalnih aktivnosti s obzirom na inkompatibilnost sa turističkom ponudom i ograničenosti raspoloživa akvatorija za ovu namjenu. Detaljni uvjeti za **pojedine** lokacije te načine, uvjete i mjere korištenja moraju se formirati na osnovu prethodne stručne studije.

Poljoprivredna područja

O kompleksnijim poljoprivrednim područjima na ovim prostorima ne može biti govora i ona se svode samo na relativno male površine nastale kao seoska polja uz naselja prvenstveno kultivirana za vlastite potrebe. Te se površine samo djelomično danas koriste za individualnu proizvodnju povrtlarskih kultura ili pak kao vinogradi. Znatno su veće površine pod kulturom masline. Prema podacima popisa stanovništva iz 1991. godine na Dugom otoku i Zverincu registriran je broj od 99 000 stabala masline i 216 000 trsova vinove loze.

Posebno treba istaknuti mogućnosti korištenja specifičnog vodoplavnog područja tzv. Žmanskog polja za uzgoj povrtlarskih kultura. Za sve ostale zone seoskih polja trebalo bi isigurati dostatne količine pitke vode ukoliko bi se htjela pokrenuti kakva takva proizvodnja povrtlarskih kultura.

Šumska područja

Šumska područja na prostoru Dugoga otoka i Zverinca su mala i uglavnom se svode na komplekse borove šume na nekoliko lokaliteta. Karakterističan vegetacijski pokrov za čitav prostor je makija koja pokriva gotovo sve površine osim najviših dijelova otoka koji su kameniti. Osim toga, značajan biljni pokrov su i maslinici koje treba posebno negovati i svuda gdje je to moguće obnavljati i proširivati. Također je potrebno u sklopu postojećih i proširenja građevinskih područja vršiti intenzivno ozelenjavanje svih slobodnih površina primjenom autohtonih biljnih vrsta.

3. 3. Prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti

Strategijom razvoja otoka te konceptom prostorne i gospodarske organizacije Županije Dugi otok i Zverinac su atribuirani u skupinu pučinskih otoka. Takvom strateškom orijentacijom određen je održivi razvitak koji određuje sve moguće zahvate u prostoru. Temeljna karakteristika održivoga razvoja sadržana je u politici demografskog i gospodarskog razvoja koji treba omogućiti zadržavanja dostignutih vrijednosti s tendencijom umjerenog rasta. Svaki drugačiji koncept koji bi imao prenaplašene i skokovite indekse bio bi neučinkovit s nepredvidivim posljedicama. Obzirom na stvoreni i nedovoljno kvalitetan smještajni potencijal u turizmu neće se moći očekivati većih pomaka u dogledno vrijeme. Stoga će se morati poduzeti ozbiljniji iskoraci u ukupnom procesu sređivanja uvjeta života na otoku kroz podizanje kvalitete turističke ponude u prvom redu i svih pratećih funkcija.

Gospodarske djelatnosti

U sustav gospodarskih djelatnosti na Dugom otoku, uz tvornicu "Mardešić" (temeljeno na ulovu uzgoju i preradi ribe), svakako treba uvrstiti turizam i poljoprivrednu proizvodnju poglavito uzgoj i preradu maslina kao djelatnosti od duge tradicije. Ova proizvodnja nikada nije bila prevelika ali ima dugu tradiciju i predstavljala je određen gospodarski značaj za otok

Društvene djelatnosti:

Za područje općinskog središta sa utjecajnim prostorom u kojemu ima od 2000 do 5000 stanovnika predviđaju se slijedeći minimalni sadržaji:

- Uprava: organi općine, mjesni odbori
- Školstvo i predškolske ustanove: osnovna škola i dječji vrtići
- Kultura: knjižnica s čitaonicom, društveni dom s polivalentnom dvoranom
- Zdravstvo: zdravstvena stanica sa specijalističkim ambulantama
- Pošta i telekomunikacije: poštanski ured, ATC
- Crkva sa župnim uredom/vjerski centar
- Novčarska ustanova s mjenjačnicom
- Trgovačko uslužni sadržaji sa specijaliziranim prodavaonicama i samoposluživanjem, ugostiteljskim sadržajima različite vrste
- Obrtničke radnje različitih potreba
- sportsko-rekreacijski sadržaji sa igralištima

Za lokalna središta na otoku, sukladno postavljenim ciljevima ravnomjernoga rasta svih naselja na otocima, dio javnih-društvenih funkcija treba dislocirati prema stvarnim potrebama. Za zadovoljenje potreba lokanog stanovništva postoje otvorene opcije organizacije svih društvenih funkcija bez ograničenja.

3. 4. Uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora

Zaštita kulturno-povijesne baštine

Službeno registriranih nepokretnih spomenika kulturno-povijesne i graditeljske baštine na prostoru Dugoga otoka i Zverinca ima dosta i o njima vodi evidenciju Uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine.

Popis najvažnijih spomenika povijesno-kulturne baštine na području Zadarske županije

Popisom su obuhvaćeni samo registrirani i preventivno zaštićeni spomenici kulture, te oni spomenici koji bi po svojoj vrijednosti trebali ući u jednu od ovih dviju kategorija.

Općina Sali	Ruralno-urbana cjelina	Spomenik graditeljstva	Arheološki lokalitet	Spomenički kompleks i/ memorijalni spomenici / perivoji
Sali	Porat Južno selo Zmorašnje selo	Kuća obitelji Guerini Kaštel Guerini Kuća Petricioli Kuća Rančić Kuća Lorini Štara ribarnica Župna crkva Uznesenja Marijina Crkva Sv. Roka Crkva Sv. Antuna	Omiš Dugo polje Čuh Veliki Brčastac Ranjovica Koženjak Stivanje polje Citorij Mala Proversa Lavdara Mrtenjak	Partizansko brodogradilište
Božava		Crkva Sv. Križa Crkva Sv. Nedjelje Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije	Kruna Gomilina Vrh	
Brbinj		Župna crkva Sv. Kuzme i Damjana Dvorac obitelji Soppe Ostaci ranokršćanske crkve		
Dragove		Župna crkva Sv. Leonarda Kapela Gospe od Ružarija		
Luka		Župna crkva Sv. Stjepana Crkva Sv. Nikole	Vela straža	
Savar		Župna crkva Blažene Djevice Marije od Karmela Crkva Sv. Pelegrina		
Soline Veli Rat		Župna crkva Sv. Jakova Župna crkva Sv. Ante Padovanskog Kapela Blažene Djevice Marije od Karmina		
Zaglav		Crkva Sv. Mihovila Dvor Šešelja Dvor Spralja		
Zverinac		Dvorac Fantogna Kapela Sv. Ignacija Temelji srednjovjekovne crkvice	Poripišće	
Zman		Župna crkva Sv. Ivana Glavosjeka Kunčijev dvor Dvor Didović Gladić	Gradina	

Uz ove registrirane spomenike treba istražiti čitav niz drugih graditeljskih cjelina koje bi trebalo adekvatno obilježiti i sačuvati kao svjedočenje graditeljskoga umijeća na Dugom otoku i Zverincu. Isto tako treba provesti detaljna istraživanja podmorja osobito gdje se očekuju nalazi potonuća brodova iz prošlih vremena.

Osnovno načelo obnove i zaštite svih cjelina i pojedinačnih objekata graditeljske kulturno-povijesne baštine temelji se na uređenju i revitalizaciji najmanje do stanja prije oštećenja ili rušenja, u pravilu prema faksimilu i na mjestu prije postojećega objekta.

Detaljne smjernice uređenja svakog pojedinačnog objekta kao i potrebne mjere zaštite, rekonstrukcije, sanacije, restauracije privođenja u funkciju i načina prezentacije utvrdit će Uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine – Konzervatorski odjel Zadar.

Zaštita prirodne baštine

Ovaj prostor unutar Zadarske županije ima izrazitih prirodnih vrijednosti koje bi trebalo posebno štititi. Međutim, kako se radi o otoku koji ima specifične zemljopisne karakteristike u sklopu čitavoga zadarskog arhipelaga, obalne zone moraju biti podvrgnute posebnoj skrbi kako bi se definitivno sačuvala od bilo kakvog oblika devastacije.

U kontekstu zaštite prirodne baštine, prepoznate i zaštićene prirodne vrijednosti na prostoru Dugog otoka:

- Park prirode Telašćica (za ovo područje na snazi je prostorni plan područja posebnih obilježja Parka prirode Telašćica, NN broj 22/14), kojim je reguliran način korištenja i gospodarenja predmetnim prostorom, tako da je područje unutar granica Parka prirode izdvojeno iz granica obuhvata ovoga Plana
- Posebni rezervat Saljsko polje (botanički rezervat starih maslina)
- Značajni krajobraz Dugi otok (Sjeverozapadni dio Dugog otoka).

Uz ove prostore postoji još nekoliko prirodnih cjelina koje svakako treba očuvati od moguće devastacije. Takve prirodne cjeline su:

- Dugotočki Strmac - špilja koju je potrebno dodatno istražiti i valorizirati.
- sve uvale od uvale Opatičina do uvale Dumboka
- prostor uvale Jaz kod Brbinja, južni dio otoka Zverinca s otočićima Šilo i Sparošnjak
- dio Ravskog kanala (Luška uvala sa otočićem Luški)
- akvatorij i priobalna zona oko otočića Mežanj
- otok Lavdara - naročito njegov južni dio

Naime na tim prostorima treba vrlo detaljno regulirati uvjete korištenja kroz posebne analize, a temeljem planirane "Studije malih/nenaseljenih otoka kao prirodnih zaštićenih cjelina" (PPŽ):

U kontekstu zaštite okoliša posebnu pozornost valja posvetiti sustavu odvodnje otpadnih voda koje treba riješiti uz uporabu suvremenih tehničkih dostignuća s ciljem totalne zaštite mora od svih vrsta onečišćenja.

U kompleksu korištenja, uređenja i zaštite prostora posebno se upozorava na sve učestalije nestajanje ruralnih graditeljskih pa i čitavih urbanih cjelina, a kao posljedica neodgovarajuće primjene suvremene tehnologije i ne uvažavanja posebnih uvjeta gradnje primjerenih predmetnom području. U nastojanju da se očuva ono malo preostalih cjelina u kartografskim prikazima Plana određene su granice svih jezgri naselja i kroz posebne uvjete gradnje unutar odredbi za provođenje plana utvrđeni način gradnje i rekonstrukcije zgrada unutar istih

Zaštita poljoprivrednog zemljišta

Poljoprivredno zemljište zaštićeno je posebnim zakonom o poljoprivrednom zemljištu i u načelu njegovu prenamjenu u druge oblike korištenja treba izbjegavati, posebice kod kvalitetnijeg obradivog zemljišta.

Izrazita karakteristika poljoprivrednog zemljišta su relativno male površine kraških polja uz naselja koja se i danas djelomično koriste. Međutim, stalna je tendencija smanjenja obrađivanih površina u tim poljima.

Drugi značajni poljodjelski resurs su maslinici za koje se može utvrditi tendencija revitalizacije.

Relativno oskudne obradive površine kraških polja na Dugom otoku nameću potrebu njihove racionalne upotrebe, pa u tom smislu treba predvidjeti izmjenu strukture njihovog korištenja u korist produktivnijih poljoprivrednih kultura, kao i smanjenje neobrađenih površina i njihovo dovođenje u stanje za racionalnu potrebu. Jedna od mogućih mjera je i provedba poljoprivredne komasacije.

U okviru toga optimalna upotreba poljoprivrednih površina upućuje na nužnost njihove cjelovite zaštite, a to se prvenstveno odnosi na:

- ograničavanje svake nenamjenske izgradnje na tim površinama i prioritarno rješavanje svih drugih suprotnosti između korisnika prostora, u cilju sprečavanja daljnjeg devastiranja i smanjenja znatno ograničenih obradivih površina,
- intenziviranje primjene odgovarajućih agromelioracionih mjera (odvodnja, navodnjavanje, i sl.), te korištenje površina u skladu s odgovarajućim bonitetom zemljišta,
- ograničavanje i kontroliranje prekomjerne upotrebe zaštitnih kemijskih sredstava,
- poduzimanje daljnjih istraživačkih aktivnosti u svrhu ispitivanja kvalitete tla njegove upotrebe i zaštite u cjelini, uz neophodno utvrđivanje zona poljodjelskog zemljišta najviših bonitetnih klasa koje se bi smjele prenamijenjivati.

Zaštita šuma i šumskog zemljišta

Na čitavom prostoru prevladava niska vegetacija makije, dok kvalitetnije šume (pretežno borove i manjim dijelom crnikine) ima u vrlo malim količinama. Neke borove šume su sustavno sadene i imaju status zaštite (Božava), dok se u nekoliko posljednjih decenija događa proces širenja borovine na područja pod makijom i maslinicima. Kako je ovo prirodni proces ne treba ga ničim sankcionirati osim dozvoliti revitalizaciju maslinika tamo gdje su bili degradirani neodržavanjem. Očuvanjem ukupnog vegetacijskog pokrova stvaraju se preduvjeti za kompleksno očuvanja čitave prirodne baštine prostora.

3. 4. 1. Iskaz površina za posebno vrijedna i/ili osjetljiva područja i prostorne cjeline (prirodni resursi, krajobraz, prirodne vrijednosti i kulturno-povijesne cjeline)

Tablica

Red. broj	Zadarska županija Općina Sali	Oznaka	Ukupno ha	% od površine obuhvata Plana	stan/ha *ha/stan
2.0.	ZAŠTIĆENE CJELINE				
2.1.	Zaštićena prirodna baština - nacionalni park - park prirode - ostali zaštićeni dijelovi prirode	NP PP	847,37		0,50*
2.2.	Zaštićena graditeljska baština - arheološka baština - povijesne graditeljske cjeline				*
	Obuhvat Plana		10637,7	100	6,26*

3. 5. Razvoj infrastrukturnih sustava**3. 5. 1. Prometni infrastrukturni sustav****Cestovni promet**

Postojeću cestovnu mrežu na prostoru Općine čine:

državna cesta kao glavna prometnica koja povezuje sva naselja na otoku, te županijske i lokalne ceste koje povezuju neke prostorne cjeline ili skupine kuća/zaseoke sa glavnom prometnicom na otoku.

Narastanjem postojećih stambenih zona te planiranih turističkih zone izvršiti će se rekonstrukcija postojeće mreže prometnica i izgradnja novih. Na taj način ostvariti će se bolja protočnost i servisiranje svih zona.

Planiranje cestovne mreže servisnih ulica unutar građevinskih područja biti će sadržano u sklopu izrade urbanističkih planova uređenja za ta područja i /ili potrebne projektne dokumentacije.

Na temelju Odluke o razvrstavanju javnih cesta u državne, županijske i lokalne ceste na Dugom otoku, odnosno Općini Sali ceste su razvrstane na slijedeći način:

D 109	Veli Rat - Savar - Soline
D 124	Tr. luka Brbinj - Brbinj - 109
D 125	Trajektna luka Zaglav - D109

Ž 6059	Luka - D109
Ž 6060	Žman - D109

L 63041	Verunić - D109
L 63043	L 63041 - Soline
L 63044	Božava - D109
L 63092	N. Luka - Dragove - D109
L63095	Savar (D109) - Sv. Pelegrin

Morske luke

Kako su Dugi otok i Zverinac zbog svog geostrateškog položaja oduvijek bili orijentirani na more, formirala su se **lučka područja** na za to najprikladnijim mjestima na obali uglavnom u pripadajućim uvalama svakoga naselja. Neka su naselja na otoku formirala i više **privezišta** za svoje brodice prvenstveno iz egzistencijalnih potreba odnosno orijentiranosti na more. U procesu nagle ekspanzije izgradnje kuća za odmor, gotovo na čitavom prostoru otoka gdje su takvi objekti izgrađeni, počela je i neorganizirana i bespravna upotreba obalnog prostora za stvaranje privezišta plovila., pa je uputno pristupiti detaljnoj analizi **stanja u prostoru** i mogućnosti uređenja dijelova obalnog prostora **u skladu sa potrebama** za navedenu namjenu.

luke otvorene za javni promet na prostoru obuhvata plana su:

- luke županijskog značaja:
 - luka Brbinj, uvala Lučina
 - luka Zaglav, uvala Triluke
- luke lokalnog značaja
 - luka Božava, uvala Božavčica
 - luka Zverinac, uvala Zverinac
 - luka Dragove, uvala Dumboka
 - luka Brbinj, uvala Jaz
 - luka Luka, uvala Luka
 - luka Žman, uvala Žmanšćica
 - luka Savar, uvala Dražica
 - luka Soline, uvala Solišćica
 - luka Veli Rat, naselje Veli Rat
 - luka Sali, ~~naselje~~ uvala Sali
 - luka Verunić, naselje Verunić

luke posebne namjene na prostoru obuhvata plana su:

- marine manje od 200 vezova
 - uvala Kanalić, naselje Veli Rat (postojeća),
- ribarske luke
 - luka Sali, naselje Sali
- luke u funkciji marikulture
 - uz naselje Žman
- sidrišta:
 - zaljev Pantera, naselje Veli Rat
 - uvala Čuna, naselje Veli Rat
 - ~~uvala Sakarun, naselje Veli Rat~~
 - uvala Lučica, naselje Verunić
 - uvala Bok, naselje Brbinj
 - uvala Lučina, naselje Brbinj
 - uvala Striža, naselje Brbinj

Telekomunikacije

Prema podacima TT-a telekomunikacijski centar u Zadru, na području općine Sali ima ATC u Salima, Božavi, Brbinju, Žmanu, Dragovima i Velom Ratu koje su preko UKV uređaja na Sv Mihovilu vezane na glavni komutacijski centar u Zadru.

ATC Sali podzemnim kabelom veže Zaglav i Telašćicu, ATC Žman veže podzemnim kabelom Luku, ATC Brbinj veže podzemnim kabelom Savar i ATC Božava veže podzemnim kabelom Zverinac, a ATC Dragove, ATC Veli Rat, koja pokriva naselja Soline i Verunić.

Novu elektroničku komunikacijsku infrastrukturu (EKI) za pružanje javnih komunikacijskih usluga putem elektroničkih komunikacijskih vodova odrediti planiranjem koridora primjenjujući sljedeća načela:

- za gradove i naselja gradskog obilježja podzemno u zoni pješačkih staza ili zelenih površina;
- za ostala naselja: podzemno i/ili nadzemno u zoni pješačkih staza ili zelenih površina;

- za magistralno i međumjesno povezivanje: podzemno slijedeći koridore prometnica. Iznimno kada je to moguće, samo radi bitnog skraćivanja trasa, koridor se može planirati i izvan koridora prometnica vodeći računa o pravu vlasništva.

Za izgrađenu EKI za pružanje javnih komunikacijskih usluga putem elektroničkih komunikacijskih vodova planirati dogradnju, odnosno rekonstrukciju te eventualno proširenje zbog implementacije novih tehnologija i i/ili kolokacija odnosno potreba novih operatera, vodeći računa o pravu zajedničkog korištenja od strane svih operatera.

Elektronička komunikacijska infrastruktura (EKI) i povezana oprema za pružanje komunikacijskih usluga putem elektromagnetskih valova, bez korištenja vodova (pokretne komunikacije) prema načinu postavljanja dijeli se na EKI i povezanu opremu na postojećim građevinama (antenski prihvat), te EKI i povezanu opremu na samostojećim antenskim stupovima.

Novu EKI za pružanje komunikacijskih usluga putem elektromagnetskih valova, bez korištenja vodova, odrediti planiranjem postave baznih stanica i njihovih antenskih sustava na antenskim prihvata na izgrađenim građevinama i rešetkastim i/ili jednocjevnim stupovima u gradovima, naseljima i izvan njih, bez detaljnog definiranja (točkastog označavanja) lokacija vodeći računa o mogućnosti pokrivanja tih područja radijskim signalom koji će se emitirati radijskim sustavima smještenim na te antenske prihvate (zgrade i/ili stupove) uz načelo zajedničkog korištenja od strane svih operatera-koncesionara, gdje god je to moguće.

Planom se dozvoljava postavljanje elektroničke komunikacijske infrastrukture i povezane opreme na postojećim građevinama (antenski prihvat) u skladu s posebnim uvjetima tijela i /ili osoba određenih posebnim propisima koji propisuju posebne uvjete prilikom ishoda lokacijske dozvole.

EKI i povezana oprema pokretnih komunikacija na postojećim građevinama (antenski prihvat) Pokretna telekomunikacijska mreža nije definirana kartografskim prikazima Plana.

3. 5. 2. Elektroenergetski sustav

Područje općine Sali je u sklopu jedinstvenog elektroenergetskog sustava Zadarske županije. Područje se opskrbljuje električnom energijom iz rasklopnog sustava na kopnenom dijelu preko 35 kV podmorskog kabela Kožino-Ugljan-Iž-Rava-Dugi otok, te 35kV kabela Kukljica-Sali.

U budućnosti će trebati izvršiti rekonstrukciju ovoga sustava, njegovom nadogradnjom i povećavanjem kapaciteta, kako to razvoj bude nalaagao, prvenstveno izgradnjom 35kV voda po Dugom otoku.

Dugoročno strateško opredjeljenje mora biti korištenje alternativnih izvora energije kao što su sunce i vjetar, za koje na ovim prostorima ima dobrih uvjeta.

Značajne uštede u potrošnji energije mogu se postići racionalizacijom potrošnje i primjenom suvremenih tehnologija u svim segmentima života.

3. 5. 3. Vodnogospodarski sustav (vodoopskrba, odvodnja, uređenje vodotoka, i voda, meljoracijska odvodnja)

Vodoopskrba

Problem vodoopskrbe je limitirajući čimbenik ukupnosti razvoja. Lokalni rezervoari jedva zadovoljavaju potrebe stanovništva. U ljetnoj sezoni, kada se potrošnja umnogostu povećava, nedostatak dovoljnih količina vode predstavlja veliki problem. Stoga je trajno rješenje povezivanje na sustav regionalnog vodovoda, a do toga vremena treba izgrađivati lokalne mreže kao dio definitivnoga rješenja i opskrbu naselja dovoženjem vode s kopna. Predlaže se istraživanje opskrbe vodom i putem uređaja za desalinizaciju morske bočate vode. Prijedlog trase vodovodne mreže na Dugom otoku koja će se vezati na regionalni sustav ucrtana je na grafičkom prilogu. Alternativna/privremena rješenja vodoopskrbe svih pučinskih otoka pa tako i otoka Općine Sali mogu biti lokalni sustavi desalinizacije morske vode za što bi trebalo izraditi kompleksne analize isplativosti takvih uređaja.

Proračun ukupne potrošnje vode na području mjesta Sali:

Na području mjesta Sali planira se u konačnosti 1300 stanovnika i 1400 kreveta u turističkim zonama za koje treba osigurati dovoljnu količinu vode u danu maksimalne potrošnje. Odabrana je specifična potrošnja vode prema slijedećoj tablici:

potrošači	br.korisnika	potrošnja [l/dan/korisnik]	ukupna potrošnja [l/dan]
stanovništvo	1300	120	156000
turističke zone	1400	200	280000
Ukupno			436000

Potrebe za vodom u konačnoj fazi izgradnje na području općine iznose:

- srednja dnevna količina vode

$$q_{sr}=436000/3600 \times 24 = 5,04 \text{ l/s}$$

- maksimalna dnevna količina vode

$$\text{koeficijent dnevne neravnomjernosti: } K_D=1,7$$

$$q_{\max, \text{ dnevno}} = 5,04 \times 1,7 = 8,57 \text{ l/s}$$

- maksimalna satna količina vode

$$\text{koeficijent satne neravnomjernosti: } K_S=2,50$$

$$q_{\max, \text{ satno}} = 8,57 \times 2,5 = 21,43 \text{ l/s}$$

Za komunalne potrebe i polijevanje potrebno je osigurati 20% od $q_{\max, \text{ dnevno}}$, tj.:

$$q_{\text{komunino}} = 8,57 \times 0,20 = 1,71 \text{ l/s}$$

Za gubitke treba osigurati količinu vode od 10% od $q_{\max, \text{ dnevno}}$, tj.:

$$q_{\text{gubici}} = 8,57 \times 0,10 = 0,86 \text{ l/s}$$

Stoga ukupna maksimalna količina vode potrebna za rješenje vodoopskrbe na području mjesta Sali u konačnoj fazi izgradnje iznosi:

$$q_{\text{uk}} = 21,43 + 1,71 + 0,86 = 24 \text{ l/s}$$

Proračun ukupne potrošnje vode na području mjesta Zaglav:

Na području mjesta Zaglav planira se u konačnosti 400 stanovnika i 810 kreveta u turističkim zonama za koje treba osigurati dovoljnu količinu vode u danu maksimalne potrošnje. Odabrana je specifična potrošnja vode prema slijedećoj tablici:

potrošači	br.korisnika	potrošnja [l/dan/korisnik]	ukupna potrošnja [l/dan]
stanovništvo	400	120	48000
turističke zone	810	200	162000
Ukupno			210000

Potrebe za vodom u konačnoj fazi izgradnje na području općine iznose:

- srednja dnevna količina vode

$$q_{sr}=210000/3600 \times 24 = 2,43 \text{ l/s}$$

- maksimalna dnevna količina vode

$$\text{koeficijent dnevne neravnomjernosti: } K_D=1,7$$

$$q_{\max, \text{ dnevno}} = 2,43 \times 1,7 = 4,13 \text{ l/s}$$

- maksimalna satna količina vode

$$\text{koeficijent satne neravnomjernosti: } K_S=2,50$$

$$q_{\max, \text{ satno}} = 4,13 \times 2,5 = 10,33 \text{ l/s}$$

Za komunalne potrebe i polijevanje potrebno je osigurati 20% od $q_{\max, \text{ dnevno}}$, tj.:

$$q_{\text{komunino}} = 4,13 \times 0,20 = 0,83 \text{ l/s}$$

Za gubitke treba osigurati količinu vode od 10% od $q_{\max, \text{ dnevno}}$, tj.:

$$q_{\text{gubici}} = 4,13 \times 0,10 = 0,41 \text{ l/s}$$

Stoga ukupna maksimalna količina vode potrebna za rješenje vodoopskrbe na području mjesta Zaglav u konačnoj fazi izgradnje iznosi:

$$q_{uk} = 10,33 + 0,83 + 0,41 = 11,57 \text{ l/s}$$

Proračun ukupne potrošnje vode na području mjesta Žman:

Na području mjesta Žman planira se u konačnosti 400 stanovnika i 285 kreveta u turističkim zonama za koje treba osigurati dovoljnu količinu vode u danu maksimalne potrošnje. Odabrana je specifična potrošnja vode prema slijedećoj tablici:

potrošači	br.korisnika	potrošnja [l/dan/korisnik]	ukupna potrošnja [l/dan]
stanovništvo	400	120	48000
turističke zone	285	200	57000
Ukupno			105000

Potrebe za vodom u konačnoj fazi izgradnje na području općine iznose:

- srednja dnevna količina vode

$$q_{sr}=105000/3600 \times 24 = 1,22 \text{ l/s}$$

- maksimalna dnevna količina vode

$$\text{koeficijent dnevne neravnomjernosti: } K_D=1,7$$

$$q_{\max. \text{ dnevno}} = 1,22 \times 1,7 = 2,07 \text{ l/s}$$

- maksimalna satna količina vode

$$\text{koeficijent satne neravnomjernosti: } K_S=2,50$$

$$q_{\max. \text{ satno}} = 2,07 \times 2,5 = 5,18 \text{ l/s}$$

Za komunalne potrebe i polijevanje potrebno je osigurati 20% od $q_{\max. \text{ dnev.}}$, tj.:

$$q_{\text{komunino}} = 2,07 \times 0,20 = 0,41 \text{ l/s}$$

Za gubitke treba osigurati količinu vode od 10% od $q_{\max. \text{ dnev.}}$, tj.:

$$q_{\text{gubici}} = 2,07 \times 0,10 = 0,21 \text{ l/s}$$

Stoga ukupna maksimalna količina vode potrebna za rješenje vodoopskrbe na području mjesta Žman u konačnoj fazi izgradnje iznosi:

$$q_{uk} = 5,18 + 0,41 + 0,21 = 5,8 \text{ l/s}$$

Proračun ukupne potrošnje vode na području mjesta Luka:

Na području mjesta Luka planira se u konačnosti 200 stanovnika i 585 kreveta u turističkim zonama za koje treba osigurati dovoljnu količinu vode u danu maksimalne potrošnje. Odabrana je specifična potrošnja vode prema slijedećoj tablici:

potrošači	br.korisnika	potrošnja [l/dan/korisnik]	ukupna potrošnja [l/dan]
stanovništvo	200	120	24000
turističke zone	585	200	117000
Ukupno			141000

Potrebe za vodom u konačnoj fazi izgradnje na području općine iznose:

- srednja dnevna količina vode

$$q_{sr}=141000/3600 \times 24 = 1,63 \text{ l/s}$$

- maksimalna dnevna količina vode

$$\text{koeficijent dnevne neravnomjernosti: } K_D=1,7$$

$$q_{\max, \text{ dnevno}} = 1,63 \times 1,7 = 2,77 \text{ l/s}$$

- maksimalna satna količina vode

$$\text{koeficijent satne neravnomjernosti: } K_S=2,50$$

$$q_{\max, \text{ satno}} = 2,77 \times 2,5 = 6,92 \text{ l/s}$$

Za komunalne potrebe i polijevanje potrebno je osigurati 20% od $q_{\max, \text{ dnev.}}$, tj.:

$$q_{\text{komunino}} = 2,77 \times 0,20 = 0,55 \text{ l/s}$$

Za gubitke treba osigurati količinu vode od 10% od $q_{\max, \text{ dnev.}}$, tj.:

$$q_{\text{gubici}} = 2,77 \times 0,10 = 0,28 \text{ l/s}$$

Stoga ukupna maksimalna količina vode potrebna za rješenje vodoopskrbe na području mjesta Luka u konačnoj fazi izgradnje iznosi:

$$q_{\text{uk}} = 6,92 + 0,55 + 0,28 = 7,75 \text{ l/s}$$

Proračun ukupne potrošnje vode na području mjesta Savar:

Na području mjesta Savar planira se u konačnosti 100 stanovnika i 300 kreveta u turističkim zonama za koje treba osigurati dovoljnu količinu vode u danu maksimalne potrošnje. Odabrana je specifična potrošnja vode prema slijedećoj tablici:

potrošači	br.korisnika	potrošnja [l/dan/korisnik]	ukupna potrošnja [l/dan]
stanovništvo	100	120	12000
turističke zone	300	200	60000
Ukupno			72000

Potrebe za vodom u konačnoj fazi izgradnje na području općine iznose:

- srednja dnevna količina vode

$$q_{sr} = 72000 / 3600 \times 24 = 0,83 \text{ l/s}$$

- maksimalna dnevna količina vode

$$\text{koeficijent dnevne neravnomjernosti: } K_D = 1,7$$

$$q_{\max, \text{ dnevno}} = 0,83 \times 1,7 = 1,41 \text{ l/s}$$

- maksimalna satna količina vode

$$\text{koeficijent satne neravnomjernosti: } K_S = 2,50$$

$$q_{\max, \text{ satno}} = 1,41 \times 2,5 = 3,53 \text{ l/s}$$

Za komunalne potrebe i polijevanje potrebno je osigurati 20% od $q_{\max, \text{ dnevno}}$, tj.:

$$q_{\text{komunino}} = 1,41 \times 0,20 = 0,28 \text{ l/s}$$

Za gubitke treba osigurati količinu vode od 10% od $q_{\max, \text{ dnevno}}$, tj.:

$$q_{\text{gubici}} = 1,41 \times 0,10 = 0,14 \text{ l/s}$$

Stoga ukupna maksimalna količina vode potrebna za rješenje vodoopskrbe na području mjesta Savar u konačnoj fazi izgradnje iznosi:

$$q_{uk} = 3,53 + 0,28 + 0,14 = 3,95 \text{ l/s}$$

Proračun ukupne potrošnje vode na području mjesta Brbinj:

Na području mjesta Brbinj planira se u konačnosti 200 stanovnika i 900 kreveta u turističkim zonama za koje treba osigurati dovoljnu količinu vode u danu maksimalne potrošnje. Odabrana je specifična potrošnja vode prema slijedećoj tablici:

potrošači	br.korisnika	potrošnja [l/dan/korisnik]	ukupna potrošnja [l/dan]
stanovništvo	200	120	24000
turističke zone	900	200	180000
Ukupno			204000

Potrebe za vodom u konačnoj fazi izgradnje na području općine iznose:

- srednja dnevna količina vode

$$q_{sr}=204000/3600 \times 24 = 2,36 \text{ l/s}$$

- maksimalna dnevna količina vode

$$\text{koeficijent dnevne neravnomjernosti: } K_D=1,7$$

$$q_{\max. \text{ dnevno}} = 2,36 \times 1,7 = 4,01 \text{ l/s}$$

- maksimalna satna količina vode

$$\text{koeficijent satne neravnomjernosti: } K_S=2,50$$

$$q_{\max. \text{ satno}} = 4,01 \times 2,5 = 10,03 \text{ l/s}$$

Za komunalne potrebe i polijevanje potrebno je osigurati 20% od $q_{\max. \text{ dnev.}}$, tj.:

$$q_{\text{komunino}} = 4,01 \times 0,20 = 0,8 \text{ l/s}$$

Za gubitke treba osigurati količinu vode od 10% od $q_{\max. \text{ dnev.}}$, tj.:

$$q_{\text{gubici}} = 4,01 \times 0,10 = 0,4 \text{ l/s}$$

Stoga ukupna maksimalna količina vode potrebna za rješenje vodoopskrbe na području mjesta Brbinj u konačnoj fazi izgradnje iznosi:

$$q_{uk} = 10,03 + 0,8 + 0,4 = 11,23 \text{ l/s}$$

Proračun ukupne potrošnje vode na području mjesta Dragove:

Na području mjesta Dragove planira se u konačnosti 150 stanovnika i 450 kreveta u turističkim zonama za koje treba osigurati dovoljnu količinu vode u danu maksimalne potrošnje. Odabrana je specifična potrošnja vode prema slijedećoj tablici:

potrošači	br.korisnika	potrošnja [l/dan/korisnik]	ukupna potrošnja [l/dan]
stanovništvo	150	120	18000
turističke zone	450	200	90000
Ukupno			108000

Potrebe za vodom u konačnoj fazi izgradnje na području općine iznose:

- srednja dnevna količina vode

$$q_{sr}=108000/3600 \times 24 = 1,25 \text{ l/s}$$

- maksimalna dnevna količina vode

$$\text{koeficijent dnevne neravnomjernosti: } K_D=1,7$$

$$q_{\max, \text{ dnevno}} = 1,25 \times 1,7 = 2,13 \text{ l/s}$$

- maksimalna satna količina vode

$$\text{koeficijent satne neravnomjernosti: } K_S=2,50$$

$$q_{\max, \text{ satno}} = 2,13 \times 2,5 = 5,33 \text{ l/s}$$

Za komunalne potrebe i polijevanje potrebno je osigurati 20% od $q_{\max, \text{ dnev.}}$, tj.:

$$q_{\text{komunino}} = 2,13 \times 0,20 = 0,43 \text{ l/s}$$

Za gubitke treba osigurati količinu vode od 10% od $q_{\max, \text{ dnev.}}$, tj.:

$$q_{\text{gubici}} = 2,13 \times 0,10 = 0,21 \text{ l/s}$$

Stoga ukupna maksimalna količina vode potrebna za rješenje vodoopskrbe na području mjesta Dragove u konačnoj fazi izgradnje iznosi:

$$q_{\text{uk}} = 5,33 + 0,43 + 0,21 = 5,97 \text{ l/s}$$

Proračun ukupne potrošnje vode na području mjesta Božava:

Na području mjesta Božava planira se u konačnosti 200 stanovnika i 550 kreveta u turističkim zonama za koje treba osigurati dovoljnu količinu vode u danu maksimalne potrošnje. Odabrana je specifična potrošnja vode prema slijedećoj tablici:

potrošači	br.korisnika	potrošnja [l/dan/korisnik]	ukupna potrošnja [l/dan]
stanovništvo	200	120	24000
turističke zone	550	200	110000
Ukupno			134000

Potrebe za vodom u konačnoj fazi izgradnje na području općine iznose:

- srednja dnevna količina vode

$$q_{sr}=134000/3600 \times 24 = 1,55 \text{ l/s}$$

- maksimalna dnevna količina vode

$$\text{koeficijent dnevne neravnomjernosti: } K_D=1,7$$

$$q_{\max, \text{ dnevno}}= 1,55 \times 1,7 = 2,64 \text{ l/s}$$

- maksimalna satna količina vode

$$\text{koeficijent satne neravnomjernosti: } K_S=2,50$$

$$q_{\max, \text{ satno}}= 2,64 \times 2,5 = 6,6 \text{ l/s}$$

Za komunalne potrebe i polijevanje potrebno je osigurati 20% od $q_{\max, \text{ dnevno}}$, tj.:

$$q_{\text{komunino}}= 2,64 \times 0,20 = 0,53 \text{ l/s}$$

Za gubitke treba osigurati količinu vode od 10% od $q_{\max, \text{ dnevno}}$, tj.:

$$q_{\text{gubici}}= 2,64 \times 0,10 = 0,26 \text{ l/s}$$

Stoga ukupna maksimalna količina vode potrebna za rješenje vodoopskrbe na području mjesta Božava u konačnoj fazi izgradnje iznosi:

$$q_{\text{uk}}= 6,6 + 0,53 + 0,26 = 7,39 \text{ l/s}$$

Proračun ukupne potrošnje vode na području mjesta Soline:

Na području mjesta Soline planira se u konačnosti 150 stanovnika i 1365 kreveta u turističkim zonama za koje treba osigurati dovoljnu količinu vode u danu maksimalne potrošnje. Odabrana je specifična potrošnja vode prema slijedećoj tablici:

potrošači	br.korisnika	potrošnja [l/dan/korisnik]	ukupna potrošnja [l/dan]
stanovništvo	150	120	18000
turističke zone	1365	200	273000
Ukupno			291000

Potrebe za vodom u konačnoj fazi izgradnje na području općine iznose:

- srednja dnevna količina vode

$$q_{sr}=291000/3600 \times 24 = 3,37 \text{ l/s}$$

- maksimalna dnevna količina vode

$$\text{koeficijent dnevne neravnomjernosti: } K_D=1,7$$

$$q_{\max. \text{ dnevno}} = 3,37 \times 1,7 = 5,73 \text{ l/s}$$

- maksimalna satna količina vode

$$\text{koeficijent satne neravnomjernosti: } K_S=2,50$$

$$q_{\max. \text{ satno}} = 5,73 \times 2,5 = 14,33 \text{ l/s}$$

Za komunalne potrebe i polijevanje potrebno je osigurati 20% od $q_{\max. \text{ dnev.}}$, tj.:

$$q_{\text{komunlno}} = 5,73 \times 0,20 = 1,15 \text{ l/s}$$

Za gubitke treba osigurati količinu vode od 10% od $q_{\max. \text{ dnev.}}$, tj.:

$$q_{\text{gubici}} = 5,73 \times 0,10 = 0,57 \text{ l/s}$$

Stoga ukupna maksimalna količina vode potrebna za rješenje vodoopskrbe na području mjesta Soline u konačnoj fazi izgradnje iznosi:

$$q_{\text{uk}} = 14,33 + 1,15 + 0,57 = 16,05 \text{ l/s}$$

Proračun ukupne potrošnje vode na području mjesta Veli Rat:

Na području mjesta Veli Rat planira se u konačnosti 150 stanovnika i 600 kreveta u turističkim zonama za koje treba osigurati dovoljnu količinu vode u danu maksimalne potrošnje. Odabrana je specifična potrošnja vode prema slijedećoj tablici:

potrošači	br.korisnika	potrošnja [l/dan/korisnik]	ukupna potrošnja [l/dan]
stanovništvo	150	120	18000
turističke zone	600	200	120000
Ukupno			138000

Potrebe za vodom u konačnoj fazi izgradnje na području općine iznose:

- srednja dnevna količina vode

$$q_{sr}=138000/3600 \times 24 = 1,60 \text{ l/s}$$

- maksimalna dnevna količina vode

$$\text{koeficijent dnevne neravnomjernosti: } K_D=1,7$$

$$q_{\max, \text{ dnevno}} = 1,6 \times 1,7 = 2,72 \text{ l/s}$$

- maksimalna satna količina vode

$$\text{koeficijent satne neravnomjernosti: } K_S=2,50$$

$$q_{\max, \text{ satno}} = 2,72 \times 2,5 = 6,8 \text{ l/s}$$

Za komunalne potrebe i polijevanje potrebno je osigurati 20% od $q_{\max, \text{ dnevno}}$, tj.:

$$q_{\text{komunino}} = 2,72 \times 0,20 = 0,54 \text{ l/s}$$

Za gubitke treba osigurati količinu vode od 10% od $q_{\max, \text{ dnevno}}$, tj.:

$$q_{\text{gubici}} = 2,72 \times 0,10 = 0,27 \text{ l/s}$$

Stoga ukupna maksimalna količina vode potrebna za rješenje vodoopskrbe na području mjesta Veli Rat u konačnoj fazi izgradnje iznosi:

$$q_{uk} = 6,8 + 0,54 + 0,27 = 7,61 \text{ l/s}$$

Proračun ukupne potrošnje vode na području mjesta Verunić:

Na području mjesta Verunić planira se u konačnosti 100 stanovnika i 500 kreveta u turističkim zonama za koje treba osigurati dovoljnu količinu vode u danu maksimalne potrošnje. Odabrana je specifična potrošnja vode prema slijedećoj tablici:

potrošači	br.korisnika	potrošnja [l/dan/korisnik]	ukupna potrošnja [l/dan]
stanovništvo	100	120	12000
turističke zone	500	200	100000
Ukupno			112000

Potrebe za vodom u konačnoj fazi izgradnje na području općine iznose:

- srednja dnevna količina vode

$$q_{sr}=112000/3600 \times 24 = 1,30 \text{ l/s}$$

- maksimalna dnevna količina vode

$$\text{koeficijent dnevne neravnomjernosti: } K_D=1,7$$

$$q_{\max, \text{ dnevno}} = 1,3 \times 1,7 = 2,21 \text{ l/s}$$

- maksimalna satna količina vode

$$\text{koeficijent satne neravnomjernosti: } K_S=2,50$$

$$q_{\max, \text{ satno}} = 2,21 \times 2,5 = 5,53 \text{ l/s}$$

Za komunalne potrebe i polijevanje potrebno je osigurati 20% od $q_{\max, \text{ dnevno}}$, tj.:

$$q_{\text{komunino}} = 2,21 \times 0,20 = 0,44 \text{ l/s}$$

Za gubitke treba osigurati količinu vode od 10% od $q_{\max, \text{ dnevno}}$, tj.:

$$q_{\text{gubici}} = 2,21 \times 0,10 = 0,22 \text{ l/s}$$

Stoga ukupna maksimalna količina vode potrebna za rješenje vodoopskrbe na području mjesta Verunić u konačnoj fazi izgradnje iznosi:

$$q_{uk} = 5,53 + 0,44 + 0,22 = 6,19 \text{ l/s}$$

Proračun ukupne potrošnje vode na području mjesta Zverinac:

Na području mjesta Zverinac planira se u konačnosti 100 stanovnika za koje treba osigurati dovoljnu količinu vode u danu maksimalne potrošnje. Odabrana je specifična potrošnja vode prema slijedećoj tablici:

potrošači	br.korisnika	potrošnja [l/dan/korisnik]	ukupna potrošnja [l/dan]
stanovništvo	100	120	12000
Ukupno			12000

Potrebe za vodom u konačnoj fazi izgradnje na području općine iznose:

- srednja dnevna količina vode
 $q_{sr}=12000/3600 \times 24 = 0,14 \text{ l/s}$
- maksimalna dnevna količina vode
 koeficijent dnevne neravnomjernosti: $K_D=1,7$
 $q_{\max. \text{ dnevno}} = 0,14 \times 1,7 = 0,24 \text{ l/s}$
- maksimalna satna količina vode
 koeficijent satne neravnomjernosti: $K_S=2,50$
 $q_{\max. \text{ satno}} = 0,24 \times 2,5 = 0,6 \text{ l/s}$

Za komunalne potrebe i polijevanje potrebno je osigurati 20% od $q_{\max. \text{ dnev.}}$, tj.:

$$q_{\text{komunlno}} = 0,24 \times 0,20 = 0,05 \text{ l/s}$$

Za gubitke treba osigurati količinu vode od 10% od $q_{\max. \text{ dnev.}}$, tj.:

$$q_{\text{gubici}} = 0,24 \times 0,10 = 0,03 \text{ l/s}$$

Stoga ukupna maksimalna količina vode potrebna za rješenje vodoopskrbe na području mjesta Zverinac u konačnoj fazi izgradnje iznosi:

$$q_{uk} = 0,6 + 0,05 + 0,03 = 0,68 \text{ l/s}$$

Obzirom na planirani tip izgradnje na području obuhvata općine treba za potrebu protupožarne zaštite prema postojećim Pravilnikom o hidrantskoj mreži za gašenje požara osigurati najmanju količinu vode po jednom požaru od $q_{\text{pož}}=10,00 \text{ l/s}$.

Na temelju gore navedenoga, maksimalna potrebna količina vode na području čitave Općine Sali iznosi:

$$q_{uk} = 24 + 11,57 + 5,8 + 7,75 + 3,95 + 11,23 + 5,97 + 7,39 + 16,05 + 7,61 + 6,19 + 0,68 + 10 = 118,19 \text{ l/s}$$

Odvodnja

Odvodnja otpadnih voda, na djelotvoran i suvremen način, za ovo je područje od vrlo velikog značenja. Naime, dosadašnja praksa izgradnje septičkih jama koje se ne izvode u skladu sa tehnološkim propisima postaju obične crne jame. to uzrokuje ispuštanje otpadnih voda u tlo, a time se zagađuje obalno more putem velikoga broja vrulja.

Obzirom na međusobnu udaljenost naselja nije moguće planirati jedinstveni sustav odvodnje otpadnih voda. Taj se problem mora rješavati separatno za svako naselje, pri čemu treba primijeniti suvremene uređaje koji će garantirati potpuno pročišćavanje, a pri tome biti racionalni. To bi bili lokalni kanalizacijski sustavi kao zaokružene cjeline jedne građevinske zone.

Za ove zahvate potrebno je utvrditi prioritete i pristupiti izradi projektne dokumentacije.

Do realizacije sustava javne odvodnje je moguća realizacija pojedinačnih objekata sa prihvatom otpadnih voda u vodonepropusne sabirne jame i odvozom putem ovlaštenog pravnog subjekta ili izgradnjom vlastitih uređaja za pročišćavanje otpadnih voda prije upuštanja istih u teren putem upojnih bunara odgovarajućeg kapaciteta na samoj čestici, a sve ovisno o uvjetima na terenu uz suglasnost i prema uvjetima Hrvatskih voda.

Potrošači koji na javni sustav odvodnje otpadnih voda priključuju svoje otpadne vode čija je kvaliteta različita od standarda komunalnih otpadnih voda (tehnološke otpadne vode) obavezni su izvršiti predtretman svojih otpadnih voda do standarda komunalnih otpadnih voda.

3. 6. Postupanje s otpadom

U domeni zbrinjavanja otpada postoji niz neriješenih problema na lokalnoj razini, ali istovremeno i makro planu. Ovoj se problematici, u posljednje vrijeme, nastoji posvetiti sve veća pažnja, pa je za očekivati da će u budućnosti zbrinjavanje otpada biti rješavano na bolji način nego što je to bilo do sada. U prostorima koji su prvenstveno orijentirani na turizam urgentnost rješavanja zbrinjavanja otpada postaje još važnijom.

Problem odlaganja otpada treba riješiti na nivou cijele županije izgradnjom županijskog centra za gospodarenje otpadom.

Do izgradnje Županijskog (regionalnog) centra za gospodarenje otpadom (ŽCGO-a) većina otpada sa područja županije privremeno se odlaže na postojećem odlagalištu Diklo uz istovremenu sanaciju istog.

Prema izrađenoj Studiji o postupanju s otpadom za područje Zadarske županije nisu predvedena odlagališta otpada na otocima, pa tako ni na području općine Sali. Za područje općine Sali predvedene su jedna do dvije transfer postaja gdje će se otpad sakupljati, selektirati, te potom odvoziti na središnje županijsko odlagalište otpada na kopno.

Sukladno tome Prostorni plan Zadarske županije odredio je da se Otpad s otoka odvozi se na kopno, (privremeno na odlagalište Diklo), a na svakom otoku organizira pretovarne stanice. Pretovarna stanica (transfer stanica) je građevina za skladištenje, pripremu i pretovar otpada namijenjenog prijevozu prema mjestu njegove uporabe ili zbrinjavanja.

Građevine za gospodarenje otpadom lokalnog značaja (pretovarne stanice i druge građevine za gospodarenje otpadom u skladu sa Zakonom o održivom gospodarenju otpadom, „Narodne novine“, broj 94/13) mogu se planirati unutar građevinskih područja proizvodne namjene, temeljem PPUG/O-a.

Sukladno Zakonu o održivom gospodarenju otpadom (N.N. 94/13, 73717) Općina Sali donijela je Plan gospodarenja otpadom (službeni glasnik Općine Sali br. 5/18), kojim je evidentirano stanje u pogledu zbrinjavanja otpada na prostoru Općine i utvrđene mjere i ciljevi organiziranog zbrinjavanja istog.

Postojeće stanje: Procjena količine komunalnoga otpada iznosi 1320 kg/d, odnosno 482 t/g.

Prikupljanje miješanog komunalnog otpada provodi se putem kontejnera koji su postavljeni na javnim površinama i raspoređeni po naseljima na području Općine Sali.

Na području Općine nalazi se samo jedan zeleni otok i to na otoku Zverincu.

Zeleni (reciklaži) otoci su skupine raznovrsnih posuda u kojima se odvojeno sakupljaju reciklirajući materijali.

Spremnici za prikupljanje motornog ulja postavljeni su u naseljima Sali, Zaglav, Žman i Brbinj.

Na prostoru Općine nema pretovarne stanice niti reciklažo dvorišta.

Reciklažo dvorište je nadzirani ograđeni prostor namijenjen odvojenom prikupljanju i i privremenom skladištenju manjih količina posebnih vrsta otpada.

Temeljem uvjeta iz PPŽ-a i sukladno Planu gospodarenja otpadom na prostoru Općine urediti će

se transfer postaja sa reciklažom dvorištem na prostoru proizvodne zone. Obzirom na vrste otpada koje se mogu pronaći na području Općine, u reciklažom dvorištu potrebno je osigurati spremnike za slijedeće vrste otpada: - stari namještaj i drugi glomazni otpad - otpadno željezo - plastiku - papir - električne i elektroničke uređaje - otpadnu ambalažu onečišćenu opasnim tvarima (posude od pesticida, ulja, boja i lakova i si.) - opasni otpad iz domaćinstva (otpadni lijekovi, kemikalije, boje i si.) - motorna i jestiva ulja - staklo - otpadne baterije Sav opasni otpad mora se izdvajati iz toka komunalnog i drugih tipova neopasnog otpada.

U planu je postavljanje još zelenih otoka na više lokacija duž cijele Općine. Zeleni otoci se u pravilu sastoje od 4 spremnika različite boje. To su spremnici za: papirnati i kartonski otpad otpadnu plastiku metalni otpad otpadno staklo, a moguće je dodati i jedan za baterije.

Usporedno s uspostavom zelenih otoka i reciklažog dvorišta Općina je dužna vršiti stalni nadzor i edukaciju stanovništva, a sve u cilju smanjivanja nastanka otpada reduciranja količine odnosno recikliranja istog

3. 7. Sprječavanje nepovoljna utjecaja na okoliš

U kontekstu temeljnih značajki općinskog prostora koje su sadržane u politici očuvanja prirodnih vrijednosti kao osnovnog razvojnog resursa ovoga područja, potrebno je odmah pristupiti valorizaciji svih zatečenih vrijednosti i zaustavljanju onih radnji koje bi mogle imati neizbrisivo nepovoljan utjecaj na okoliš. Ako se to ne dogodi pogoršati će se ukupno stanje koji može imati dugoročno nesagledive i nepopravljive posljedice za prostor. U tom smislu će se kroz provedbene mjere ustanoviti donji prag mogućih intervencija u prostoru, te načini kontrole korištenja prostora.

Sadržaji koji mogu biti agens neravnoteže u okolišu su :

- Prekomjerna i nekontrolirana stambena i svaka druga izgradnja
- Lociranje industrijskih postrojenja koji su zagađivači tla, zraka i mora.
- Prekomjerno korištenje morske obale i kopnenog pojasa uz more za neprimjerene sadržaje koji mogu zagađivati obalu i akvatorij (velike marimo, brodogradilišta, luke za istovar rasutih tereta i drugo).
- Nedostatak primjerenih sustava pročišćavanja i ispuštanja otpadnih voda u more.
- Neregulirana odvodnja površinskih voda
- Prevelika uporaba pesticida i nepotrebna sječa šume
- Zahvati u pejzažu poput nedovoljno istraženih prostorno-vizualnih karakteristika kod lociranja kamenoloma, loše položenih trasa prometnica, izgradanja građevina čiji su gabariti van mjerila okoliša i dr.

Težeći da se očuvaju nenarušeni dijelovi okoliša, te da se popravi ono što je moguće popraviti, uloga općinske zajednice je nezamjenjiva. Ta se uloga mora očitovati kroz formiranje stalne stručne službe monitoringa, organiziranja raznih stručnih skupova o očuvanju okoliša te permanentnom edukacijom lokalnog stanovništva.